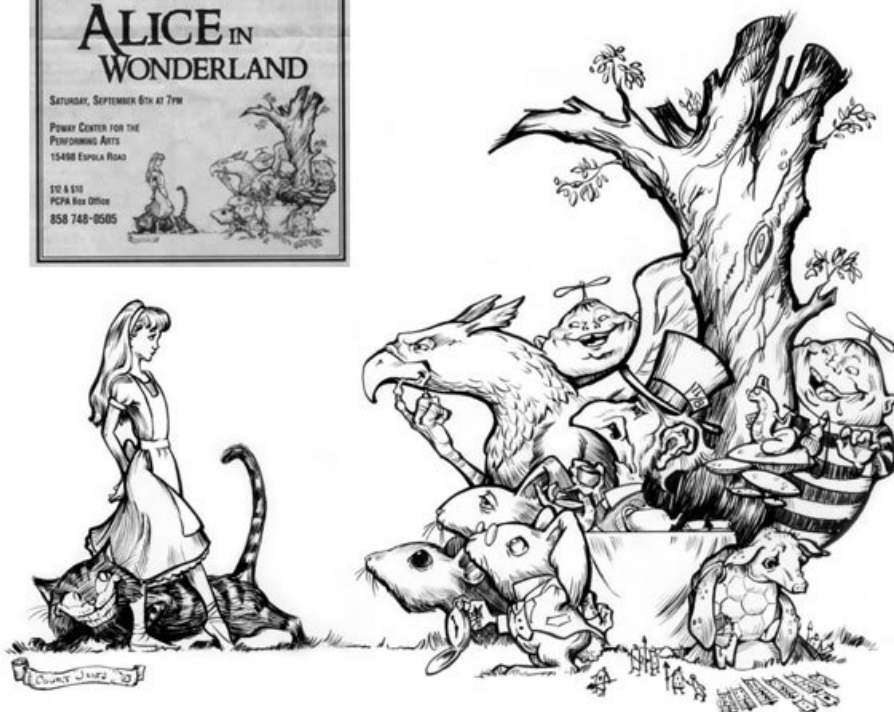

“Bemiddeling en psychodiagnostiek”

[<http://www.courtjones.com>]

In 'Alice in Wonderland' verkeert Alice in een identiteitscrisis als zij voortdurend van lengte verandert, van een reuzin tot een wezen zo groot als een paddenstoel.

'Wie ben jij?' vraagt de rups aan Alice.

'Ik weet het nu per ongeluk niet precies, meneer,' hakkelt Alice. Ze is immers al een paar keer totaal veranderd.

'Verklaar je nader,' zegt de Rups.

Waarop Alice verzucht: 'Ik ben bang dat ik mij niet verklaren kan, meneer, want ik ben mijzelf niet, ziet u.'

Bemiddelen en psychodiagnostiek

Bemiddelaars ontmoeten in hun praktijk meer dan eens een verdachte of dader die lijdt aan een gediagnosticeerde persoonlijkheidsstoornis, soms gaat het om geïnterneerden. Tot nog toe zien wij geen reden om deze groep principieel een bemiddelingsaanbod te ontfangen, al leggen we wel een bijzondere waakzaamheid en zorg aan de dag. Het wettelijk kader, en meer bepaald de wet van 22 juni 2005¹, bepaalt dat elkeen die een direct belang heeft in het kader van een gerechtelijke procedure de mogelijkheid geboden wordt om beroep te doen op bemiddeling, en dit in elke fase van de strafrechtpleging. De wet stipuleert met andere woorden een algemeen aanbod, zonder restricties naar aard van het delict of hoedanigheid van de personen die verzoeken tot bemiddeling. Het initiatief wordt aldus bij de partijen zelf gelaten, er worden van bovenaf geen uitsluitingscriteria opgelegd.

Met vallen en opstaan groeit zo enige ervaring in het werken met deze groep van verdachten/daders, dewelke ons niettemin gaandeweg met bepaalde vragen en onzekerheden confronteert. Zijn er impliciet of expliciet criteria om 'bemiddelingscapaciteit' te toetsen, en zo ja, hoe hanteren we deze dan? Is bemiddeling, waar alles precies draait om verantwoordelijkheid, communicatie en herstel, mogelijk bij mensen met een psychiatrische aandoening? En wat met geïnterneerden die strafrechtelijk ontoerekeningsvatbaar zijn verklaard voor de feiten? Vooronderstelt dit bijzondere kennis en vaardigheden in hoofde van de bemiddelaars? Zo belanden we dicht bij een, voor ons nog relatief onbekend terrein: dat van de psychodiagnostiek.

Deze en andere vragen waren voor enkele bemiddelaars reden om dit onderwerp verder te verkennen en het gesprek hierover met andere partners aan te gaan, onder meer in deze Nieuwsbrief. In het eerste artikel vindt de lezer dan ook, na een korte inleiding en enkele voorbeelden, de weergave van hun vaststellingen, die zoals u zal zien, uitmondde in vooral veel vragen. In onze zoektocht naar antwoorden willen we beroep op de deskundigheid en expertise van hulpverleners en therapeuten, van wie we ongetwijfeld veel kunnen leren. In het tweede artikel neemt Stef Decoene (PSD gevangenis Leuven Centraal) het woord. Hij gaat op zoek naar de verhouding tussen herstelbemiddeling en psychodiagnostiek. Als psychodiagnosticus trekt hij met overtuiging een welbepaalde kaart, met name deze van het binnen brengen van de psychodiagnostiek binnen het herstelbemiddelingsproces (bijvoorbeeld in het empirisch toetsen en evalueren van de randvoorwaarden). Al meent hij dat eerst een aantal zaken binnen het bemiddelingsconcept scherper dienen uitgeklaard te worden. Tot slot krijgen we in een interview met de heer Heimans (voorzitter van de Commissie tot Bescherming van de Maatschappij te Gent) zicht op de werking/procedures van een CBM. Heimans pleit voor een betere opvang van geïnterneerden in het algemeen, maar ziet toch ook een (eerder bescheiden) mogelijkheid voor bemiddeling met geïnterneerden. Voor hem ligt de meerwaarde van bemiddeling met geïnterneerden vooral op therapeutisch vlak. In die zin houdt ook hij resoluut pleidooi voor inzage van bemiddelaars in de medische dossiers, en een goede samenwerking met therapeuten.

Op vrijdag 19 september zetten we de dialoog verder. We beginnen de namiddag met drie inleiders, die elk vanuit een bepaald perspectief hun bedenkingen en visie neerzetten. Mevrouw Kris Stas (Steunpunt AWW en docent Karel de Grote Hogeschool Antwerpen) benadert de thematiek vanuit de deontologie en het beroepsgeheim van de hulpverlener. Psychiater Rudy Verelst (Sint Camillus Bierbeek) reflecteert vanuit zijn ervaring in de behandeling van geïnterneerden en psychisch zieke mensen. Meester Walter Van Steenbrugge op zijn beurt kijkt met de bril van de advocaat naar mogelijkheden en moeilijkheden bij bemiddeling met geïnterneerden. Nadien volgt een ongetwijfeld boeiend debat met het publiek! Graag tot dan!

An Marchal

¹ De wet van 22 juni 2005 tot invoering van bepalingen inzake de bemiddeling in de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering en in het Wetboek van Strafvordering (BS 27 juli 2005).

OPROEP

HERINNERING HERINNERING HERINNERING HERINNERING HERINNERING

Bemide lezer van "onze Nieuwsbrief",

Met spijt in het hart herinneren wij u er nog eens aan dat wij op dit moment niet meer in de mogelijkheid zijn om u gratis een gedrukt exemplaar te bezorgen van onze Nieuwsbrief. Tegen een milde vergoeding kan u echter nog steeds genieten van ons tijdschrift.

1. Tegen betaling van 15 euro per jaar, ontvangt u zoals u dat gewoon bent de Nieuwsbrief 4 X per jaar in uw brievenbus. Er verandert voor u dus niets. Aangezien er dit jaar nog slechts 1 Nieuwsbrief dient te verschijnen, betekent dit dat voor dit kalenderjaar dus nog **3,75 euro** dient betaald te worden. (**Voor einde november** te storten **op ons rekeningnummer: 736-0001066-63, met vermelding van uw 'naam' en 'abonnement Nieuwsbrief'**).
2. Een tweede mogelijkheid is dat u ervoor kiest de Nieuwsbrief niet langer gedrukt te ontvangen, maar enkel via de digitale weg. U ontvangt de Nieuwsbrief dan **gratis** in uw mailbox.

Omdat we van de nood een deugd willen maken, gebruiken we deze rondvraag eveneens om ons adressenbestand wat up te daten: Daarom dus een oproep aan iedereen die onze organisatie, de Nieuwsbrief of de bemiddeling en het herstelrecht genegen zijn, bezorg ons onderstaande info. Op die manier kunnen wij u steeds op de hoogte houden van allerhande nieuws.

Mail ons dus zo snel als mogelijk (indien u de volgende Nieuwsbrief wenst te ontvangen, ten laatste voor einde augustus) onderstaande gegevens.

Uw naam en voornaam / adres / e-mailadres / telefoonnummer / beroep

Mailen kan naar Noella.verreth@suggnome.be

HERINNERING HERINNERING HERINNERING HERINNERING HERINNERING

Bemiddelen tussen daders met ernstige persoonlijkheidsstoornissen en hun slachtoffers

Petra SAMPERS, Dominique BATAILLIE, Dirk DUFRAING en An MARCHAL ¹

De laatste jaren komen op de bemiddelingsdiensten af en toe aanvragen voor bemiddeling toe van geïnterneerden die o.a. in de gevangenissen van Antwerpen, Brugge, Gent, Leuven-Hulp, Merksplas en Turnhout verblijven. Soms gaat het om doorverwijzingen via daderhulpverleners, in andere gevallen richten geïnterneerden hun verzoek rechtstreeks tot de bemiddelingsdienst, of komt de vraag van het slachtoffer. Soms is het statuut van de persoon in kwestie meteen duidelijk (wanneer het gaat om een geïnterneerde bijvoorbeeld), soms echter stelt de bemiddelaar doorheen zijn contacten vast dat de dader kampt met een psychische ziekte.

Aangezien we tot nog toe geen reden zagen om deze vragen systematisch te weigeren, werden deze dossiers getoetst aan de objectieve criteria en de werkingsprincipes van bemiddeling (bekennende dader, gekend slachtoffer, geen negatieve interferentie met gerechtelijk onderzoek) en kon in sommige gevallen een bemiddeling effectief worden opgestart.

1. Inleidend ²

Ter situering: bemiddeling en wettelijk kader

De wet van 22 juni 2005³ bepaalt dat elkeen met een direct belang in het kader van een gerechtelijke procedure beroep kan doen op bemiddeling, en dit in elke fase van de strafprocedure en tijdens de strafuitvoering.

Bemiddeling wordt gedefinieerd als *een proces dat aan personen in conflict toelaat om, als zij er vrijwillig mee instemmen, actief en in alle vertrouwelijkheid deel te nemen aan oplossingen van moeilijkheden die voortvloeien uit een misdrijf, met de hulp van een neutrale derde en gegrond op een bepaalde methodologie. Ze heeft tot doel de communicatie te vergemakkelijken en partijen te helpen zelf te komen tot een akkoord inzake de nadere regels en voorwaarden die tot pacificatie en herstel kunnen leiden.*

Herstel zou je kunnen zien als een streven naar (im) materiële schadevergoeding, een zich 'herstellen' tegenover mekaar en tegenover het misdrijf (bijvoorbeeld wanneer slachtoffer en dader mekaar kennen), een proces in de verwerking van het gebeur-

de (door vraag en antwoord kunnen dader en slachtoffer het misdrijf en de gevolgen soms makkelijker een plaats geven in hun leven).

Bemiddeling verloopt veelal via pendelcommunicatie, maar kan ook leiden tot een ontmoeting of een face to face gesprek.

Bij elk bemiddelingsproces staan volgende principes centraal: de vrijwilligheid van partijen om aan bemiddeling deel te nemen en deze op elk moment te kunnen stop te zetten, de neutraliteit van de bemiddelaar en de vertrouwelijkheid van de inhoud van de bemiddeling.

Bemiddeling impliceert de erkenning van het slachtofferchap, en appelleert tegelijk de dader tot het opnemen van (zekere mate van) verantwoordelijkheid. De bemiddeling kan bijdragen tot het verwerkingsproces van het slachtoffer en biedt tegelijk mogelijkheden voor de dader tot het opnemen van (zekere mate van) verantwoordelijkheid.

Bemiddeling wordt opgevat als een proces, het gaat dus over meer dan het bereiken van een geschreven resultaat. De weg die mensen afleggen door het conflict weer in eigen handen te nemen, is soms belang-

rijker dan de uiteindelijke neerslag hiervan op papier.

Deze wet van 22 juni 2005 legt geen uitsluitingscriterium op, noch m.b.t. aard van delict, noch m.b.t. de geestestoestand van de partijen. Internering is een beveiligingsmaatregel in het kader van een strafrechtelijke procedure, waarbij men de geesteszieke (tijdelijk) wil verwijderen uit de maatschappij omwille van de veiligheid, en hem wilt onderwerpen aan een psychiatrische behandeling opdat deze terug naar de maatschappij kan. Op het eerste gezicht zien wij geen reden om geïnterneerden, en ruimer geesteszieken, dit recht of dit aanbod a priori te ontzeggen.

2. Enkele voorbeelden uit de praktijk

Hieronder vindt u als lezer een aantal voorbeelden van dossiers waarin een bemiddeling plaatsvond. De voorbeelden geven weer wat er gebeurt en dit zonder interpretatie.

2.1 Feiten: vandalisme en bedreigingen.

Een man heeft een conflict bij hem thuis. Hij verlaat de woning en reageert zich af op een aantal wagens die in de buurt geparkeerd staan. Getuigen verwittigen de politie. Deze komt langs met een patrouille. De verdachte man in kwestie wordt opgepakt en komt uiteindelijk in de gevangenis terecht.

Bemiddelingsproces: Via de herstelconsulent in de gevangenis laat de man weten te willen bemiddelen. Hij wil de schade aan de wagens vergoeden. De bemiddelaar contacteert de onderzoeksrechter. Er kan volgens de onderzoeksrechter bemiddeld worden zonder dat dit interfereert met het onderzoek. Alle betrokken partijen krijgen bijgevolg een brief met het aanbod om te bemiddelen. Ondertussen loopt de gerechtelijke procedure verder en wordt de verdachte door de raadkamer geïnterneerd. Op dit moment hadden nog geen benadeelden contact opgenomen met de bemiddelingsdienst en was nog niet duidelijk of er al dan niet zou bemiddeld worden.

Kort na de internering nemen de benadeelden contact op met de bemiddelaar. Zij zijn geïnteresseerd om te bemiddelen en vooral om op die manier hun schade te regelen. Eén van deze benadeelden had zich burgerlijke partij gesteld op de raadkamerzitting. De andere benadeelde niet.

Er vindt een **indirecte** bemiddeling plaats. De bemiddeling wordt afgerond met een overeenkomst en afbetalingsplan rond de schade. De bemiddelaar heeft

geen zekerheid of de betalingen volledig gebeurd zijn of niet. Een actieve opvolging gebeurt niet door de bemiddelaar. Wel mogen partijen altijd laten weten indien een gemaakte overeenkomst niet wordt uitgevoerd. De bemiddelaar contacteert dan de andere partij om dit te bevragen en te bekijken wat nog mogelijk is. In dit concrete dossier hebben partijen de bemiddelaar achteraf niet gecontacteerd.

2.2 Feiten: diefstal met geweld in een nachtwinkel

De uitbater van een nachtwinkel wordt 's nachts overvallen door een persoon in bivakmuts. Deze is gewapend met een pistool. Achteraf blijkt dat dit een alarmpistool was. Een plastic kogel raakt het slachtoffer in het gezicht. Pas een tijdje later wordt de dader gevonden en bekent hij de feiten.

[<http://www.vakcentrum.nl/images/content/908/Criminaliteit.gif>]

Bemiddelingsproces: De dader blijkt een geïnterneerde vrij op proef te zijn. Eens duidelijk is dat hij de feiten heeft gepleegd, wordt hij opgesloten in de gevangenis. Via justitieel welzijnswerk laat de man weten dat hij wenst te bemiddelen. Hij wil "sorry" zeggen aan het slachtoffer, horen hoe het met hem gaat en tevens uitleggen waarom hij dit gedaan heeft. Het slachtoffer, met buitenlandse afkomst, wordt aangeschreven.

Hij neemt contact op met de bemiddelingsdienst. Hij spreekt enkel een beetje Engels. In deze taal wordt zo eenvoudig mogelijk uitgelegd wat de bedoeling is van een bemiddeling. Tevens wordt het juridisch kader geschetst. Het slachtoffer apprecieert de bood-

schap van de dader. Hij wenst geen geld te vragen. Wel wil hij de man "zien". Dit zou voor hem een opluchting kunnen zijn. Zo kan hij uitsluiten of de man een vaste klant was van de winkel.

Een **gezamenlijk gesprek gaat door in de gevangenis**. De dader was ondertussen door de raadkamer geïnterneerd voor deze feiten. Het betreft een korte ontmoeting waarbij de bemiddelaar de boodschappen

Bemiddeling wordt opgevat als een proces, het gaat dus over meer dan het bereiken van een geschreven resultaat.

vertaalt. Beide partijen zijn tevreden van deze stap en kunnen het gebeurde gemakkelijker achter zich laten. Er wordt een **overeenkomst** gemaakt met daarin een korte boodschap voor de Commissie ter Bescherming van de Maatschappij.

2.3 Feiten: intrafamiliaal geweld

Een geschil tussen partners loopt uit de hand. De man pleegt geweld op zijn partner. De vrouw legt op aandringen van haar huisarts klacht neer. De man wordt verhoord en aangehouden.

Bemiddelingsproces: De dader vraagt om te bemiddelen. Hij laat dit de bemiddelingsdienst weten via de psychosociale dienst van de gevangenis. Na contact met de onderzoeksrechter kan een brief verstuurd worden naar het slachtoffer. Er zijn verschillende verkennende gesprekken met het slachtoffer. Zij heeft aanvankelijk tijd nodig alvorens ze beslist of ze wil bemiddelen. Uiteindelijk wil ze via een bemiddeling en meer bepaald een gezamenlijk gesprek een aantal boodschappen overbrengen. Ondertussen wordt de dader geïnterneerd en gaat hij naar een instelling. Het **gezamenlijk gesprek** vindt plaats **in de instelling**. De bemiddeling wordt afgerond met een terugkoppeling gesprek tussen dader, instelling en bemiddelaar. Zowel dader als slachtoffer wensen de relatie verder te zetten mits ondersteuning. Vanuit de instelling zullen ze het slachtoffer mee betrekken in de therapie van de dader. Er wordt van deze bemiddeling niks op papier gezet.

3. Bemiddeling & geesteszieken: waar zit het probleem?

3.1. Bekennende dader, met capaciteiten tot communicatie

Basisvoorwaarde om een bemiddeling te starten is dat de dader aanspreekbaar is op zijn daden, wat veronderstelt dat hij toch minimaal inzicht heeft in de feiten en deze op het ogenblik van bemiddeling ook erkent. Eigenlijk moet hij er een bepaalde vorm van (morele) verantwoordelijkheid voor kunnen en willen opnemen. Wanneer een geïnterneerde/psychisch zieke de feiten niet erkent/kan erkennen, of deze sterk minimaliseert, zal de bemiddeling (net als in andere gevallen) niet worden opgestart.

Communicatie neemt zonder meer een centrale plaats in, er moeten dus minimale vaardigheden tot een kunnen luisteren en kunnen spreken aanwezig zijn, en dit met een zekere mate van betrokkenheid

en realiteitsbesef.

In hoeverre zijn psychisch zieke mensen hiertoe in staat?

Een algemeen antwoord is hier niet mogelijk, aangezien de groep geesteszieken zeer verscheiden is. Het

“Het lijkt nogal cru te beweren dat geesteszieke daders nooit iets zinnigs zouden kunnen zeggen, want waarschijnlijk kunnen ze dit wel. Er zijn immers momenten waarop iemand minder geestesgestoord is, en klaarblijkelijk geldt dat voor de grote meerderheid van de daders.”

lijkt nogal cru te beweren dat geesteszieke daders nooit iets zinnigs zouden kunnen zeggen, want waarschijnlijk kunnen ze dit wel. Er zijn immers momenten waarop iemand minder geestesgestoord is, en klaarblijkelijk geldt dat voor de grote meerderheid van de daders. Duidelijk is dat een psychisch ziektebeeld vaak geen vaststaand gegeven is, maar in evolutie kan zijn. Daarom kan het moment waarop bemiddeling aangeboden wordt of plaats vindt belangrijk zijn.

Bijvoorbeeld –zo wordt op de ronde tafel gesteld – zouden psychotische mensen of personen met waandenkbeelden eerst gestabiliseerd moeten zijn alvorens hen te benaderen voor bemiddeling. Zij reageren immers op dat ogenblik vanuit hun waan en niet vanuit de realiteit. Waandenkbeelden of psychoses kunnen met andere woorden tijdelijke belemmeringen zijn voor een bemiddeling, maar vormen daarom niet noodzakelijk een uitsluitingscriterium.

Bij de meeste geesteszieke daders zijn er wellicht diffuse overgangen in hun ziektebeeld, en in een bepaalde toestand zou de mogelijkheid van bemiddeling wellicht wel ter sprake kunnen worden gebracht.

Vermoedelijk is er slechts een beperkte groep waarvan je duidelijk kan zeggen dat bemiddeling sowieso niet mogelijk is, omdat ze door een bepaald ziektebeeld, erg beperkte verstandelijke vermogens of een mentale handicap niet begrijpen waarover het gaat.

Misschien zitten de meeste daders met ernstige persoonlijkheidsstoornissen in een grijze zone, en kan met hen mogelijk wel bemiddeld worden in de mate de stoornis bespreekbaar is door de bemiddelaar. Bij bemiddeling is het immers de bedoeling partijen op gelijke hoogte te brengen en ze te laten groeien naar een aanvaardbaar evenwicht of compromis.

Eigenlijk zou de bemiddelaar een situatie-diagnose moeten stellen: *‘in deze situatie, met deze dader, dit slachtoffer en mij als bemiddelaar: zijn beide partijen,*

eventueel met de hulp van een ondersteunend figuur, in staat tot antwoorden?'. De situatie maakt of een psychopaat tot zijn recht komt of niet. Zelfs psychopaten kunnen op een gegeven moment ernstige mensen zijn. Niet alle psychopaten reageren overigens om het even waar en wanneer psychopatisch. Een andere context zorgt voor ander gedrag.

Maar hoe kan een bemiddelaar inschatten in welke mate een persoon met geestesstoornis op het moment van de aanvraag én doorheen het bemiddelingsproces hiertoe in staat is? Veronderstelt dit specifieke kennis in psychopathologieën en bepaalde vaardigheden? En misschien meer prangend, is voorkennis over de diagnose in kwestie wenselijk of noodzakelijk, en zo ja, halen we die bij de partijen zelf of bij externen? ⁴

3.2 Heeft de bemiddelaar voorkennis nodig?

Niet alleen om bemiddelingscapaciteiten van de dader in te schatten, maar evenzeer uit bekommernis naar slachtoffers toe, kunnen we ons deze vraag stellen. Moeten de bemiddelaar en het slachtoffer weet hebben van de psychische toestand van de geïnterneerde, en kunnen alle boodschappen zo maar worden overgebracht?

Hierover lezen we in het Suggnomè Jaarverslag 2004: *“Momenteel beschikken de bemiddelaars niet systematisch over informatie betreffende de pathologie van de dader en/of zijn gerechtelijk verleden. Vanuit daderhulp beschouwt men bepaalde pathologieën (bv. antisociaal gedrag, psychopathie) als een tegenindicatie voor herstelbemiddeling en een uitsluitingscriterium voor een directe bemiddeling. Het risico is reëel dat alle nieuwe informatie over slachtoffers, al dan niet bewust, wordt ingeschreven in het reeds bestaande mechanisme van misbruik wat ten nadele kan zijn van het huidige slachtoffer en potentiële slachtoffers in de toekomst. Moeten we hier uit concluderen dat de bemiddelaar de diagnose van de dader moet kennen? Kunnen/moeten we bepaalde groepen uitsluiten op basis van hun pathologie?”* ⁵

Bij de opstart van ‘Slachtoffer – dader bemiddeling in de fase van de strafuitvoering’ in enkele gevangenissen wilde de PSD aanvankelijk de aanvragen filteren, maar dat bleek moeilijk houdbaar gezien de wet van 22 juni 2005. Daarna wilde men de bemiddelaar n.a.v. een vraag van een gedetineerde/ geïnterneerde informeren over (een) mogelijk(e) persoonlijkheidsstoornis (sen) (bv. psychopathie) die aanleiding zou (den) kunnen geven tot ernstige twijfel over de motivatie, oprechtheid, van de man in kwestie, zodat de bemiddelaar dit in zijn achterhoofd zou kunnen houden bij

het doen van een bemiddelingsaanbod en het informeren van het slachtoffer. Is dit ‘nice or need to know’ ?

Uiteraard kan dit niet zonder toestemming van de persoon in kwestie, waardoor werd geopperd de betrokkene een soort van ‘informed consent’ clausule te laten ondertekenen waarbij hij de bemiddelaar toestemming geeft om zijn strafdossier in te zien, resp. hierover te overleggen met zijn PSD begeleid(st)er. In geval de betrokkene hiervoor geen toestemming geeft, zou dan kunnen overwogen worden zijn aanvraag niet door te verwijzen, of desgevallend de bemiddelaar een bezoektolating te weigeren?

Is het kunnen bespreekbaar stellen van de diagnose (mits akkoord van de verdachte/dader) tijdens de bemiddelingsgesprekken een *conditio sine qua non* om te bemiddelen? Stel dat een dader dit niet wilt, komt de bemiddelaar dan niet in een soort coalitie te zitten met de dader (waardoor gelijkwaardigheid in gedrang komt)?

Moet m.a.w. de dader ermee akkoord gaan dat zijn ‘etiket’ gekend is door de andere partij en mogelijk gespreksonderwerp kan zijn in de bemiddeling? Een slachtoffer kan het strafdossier vóór vonnis wel inzien, maar het is dan nog niet duidelijk of er mogelijk een internering zal volgen. Ook na een vonnis wordt het dossier niet door iedereen ingelezen.

Is dit ‘nice or need to know?’

Vanuit de wet op de externe rechtspositie geldt de restrictie dat het slachtoffer niet echt als procespartij wordt aanzien, en in deze fase van de strafrechtsgang kan het slachtoffer zich wel manifesteren of gehoord worden, maar strikt juridisch enkel in het kader van eventueel op te leggen slachtoffergerichte voorwaarden.

So kunnen we verwijzen naar een bepaald dossier voor vonnis waarbij het slachtoffer zich bijzonder bekocht voelde toen ze op zitting vernam welke persoonlijkheidsstoornis de verdachte had. De vrouw deelde aan de bemiddelaar dat ze wellicht niet op het aanbod zou zijn ingegaan, indien ze dat op voorhand had geweten.

Maar welke grenzen liggen hier, opdat de vertrouwelijkheid en de privacy van de dader niet in het gedrang komen? Nogal wat geïnterneerden zijn uitermate zwakke en/of kwetsbare mensen die mogelijk ook tegen zichzelf in bescherming moeten worden genomen. Privacybelangen zouden wel eens in tegenspraak kunnen zijn met bepaalde juridische belangen van o.a. het slachtoffer.

Maar welke grenzen liggen hier, opdat de vertrouwelijkheid en de privacy van de dader niet in het gedrang komen? Nogal wat geïnterneerden zijn uitermate zwakke en/of kwetsbare mensen die mogelijk ook tegen zichzelf in bescherming moeten worden genomen. Privacybelangen zouden wel eens in tegenspraak kunnen zijn met bepaalde juridische belangen van o.a. het slachtoffer.

Wat is de relevantie van deze informatie over de geestesstoornis? Bij internering is het uitgerekend het stellen van een bepaalde diagnose die leidt tot het nemen

van een specifieke maatregel, en mogelijk is het voor sommige slachtoffers wel belangrijk te weten waarom iemand niet werd veroordeeld, maar geïnterneerd. Nogal wat mensen zijn niet vertrouwd met het systeem en de implicaties van internering, en klaarheid hieromtrent, hoe betrekkelijk die ook is, heeft alleszins het voordeel van de duidelijkheid.

3.3. Zorg voor het slachtoffer

Daar waar een veralgemeend aanbod van bemiddeling aan geïnterneerden mogelijk niet wenselijk is, zou een absoluut verbod tot bemiddeling onrecht aan de slachtoffers doen. Heeft deze groep van slachtoffers immers ook niet recht op 'herstel'? Maar hoe kunnen we slachtoffers in deze situaties een zorgzame plaats geven? Bij een veralgemeend aanbod zouden sommige geïnterneerden of psychisch zieken beroep doen op bemiddeling omwille van de foute reden (bv. omdat ze eindelijk nog eens kunnen praten met iemand over hun problematiek, om mensen naar de mond te praten): hiervoor aandacht hebben om secundaire victimisering van het slachtoffer te voorkomen, lijkt op zijn plaats.

Daarnaast dienen we ook te streven naar een zeker evenwicht tussen de partijen. Een voorafgaand onevenwicht tussen partijen hoeft geen belemmering te zijn voor bemiddeling, maar vraagt wel extra voorzorgen en voorwaarden. Indien er bijvoorbeeld sprake is van agressie of angst t.a.v. de andere, zou men ook moeten weten wat de impact daarvan is op de andere partij. Veel hangt wellicht af van de manier waarop er wordt bemiddeld. Het 'onevenwicht' bespreekbaar maken, kan misschien 'corrigerend' werken. Anderzijds zou het samenbrengen van bepaalde mensen in dezelfde ruimte, net pathogeen gedrag kunnen veroorzaken.

3.4. Herstel van de schade & opnemen van verantwoordelijkheid

Uit onderzoek (2001) blijkt dat de grote meerderheid van geïnterneerden vindt dat gevangenen meer mogelijkheden moeten bieden om het goed te maken met het slachtoffer of diens nabestaanden (95% van de bevraagde geïnterneerden).⁶

Wat kan bemiddeling hier bieden? Geïnterneerden worden strafrechtelijk ontoerekeningsvatbaar verklaard, en worden bijgevolg juridisch onverantwoordelijk geacht voor hun daden (het strafbare feit wordt hen niet toegerekend). Is de ontoerekeningsvatbaar-

heid strijdig met de idee van bemiddeling waar men daders precies aanspreekt op deze verantwoordelijkheid?

In de huidige omstandigheden en gezien de vigerende wetgeving terzake is het criterium 'toerekeningsvatbaarheid' echter wel een juridische hakbijl. In dit verband werd op de ronde tafel de vergelijking gemaakt met Nederland waarbij een multidisciplinair team zich over zulke kwesties buigt, en men daar de graad van toerekeningsvatbaarheid eerder op een continuüm ziet. In België zijn er dit verband geen gradaties mogelijk en overheerst er eigenlijk een tamelijk ongenueanceerd zwart-wit denken.

Tegelijk wordt er verder op gewezen dat 'toerekeningsvatbaarheid' eigenlijk geen statisch gegeven is. Toerekeningsvatbaar zijn zou m.a.w. in perspectief bekeken moeten worden als iets dat doorheen de tijd kan evolueren. Deze groeigedachte zit ook in de nieuwe interneringswet vervat, omdat mensen hopelijk ook beter zullen worden begeleid en geholpen bij de evolutie. Vooralsnog wordt er nauwelijks therapeutisch gewerkt in de gevangenen, is er veel te weinig begeleiding en zijn er onvoldoende financiële middelen voor een gepaste zorg voor de geïnterneerden.

Onze (weliswaar nog weinige) bemiddelingspraktijk toont ons dat wanneer een geïnterneerde vraagt om te bemiddelen deze (vaak) wel bereid is om een vorm van *subjectieve* verantwoordelijkheid op te nemen. Juridische onverantwoordelijkheid valt immers niet noodzakelijk samen met een vorm van aanspreekbaarheid voor de feiten.

Daarnaast stellen wij vast dat het niet alleen/niet vooral dit is wat slachtoffers zoeken ('verantwoordelijkheid opnemen') maar dat ook andere elementen betekenisvol kunnen zijn (vb. de Waaronder vraag die bij hen speelt).

Wat betekent trouwens 'verantwoordelijkheid opnemen'?

Zouden we kunnen stellen dat dit in een aantal gevallen vrijwel letterlijk betekent dat iemand in staat is om 'te antwoorden op'? Er wordt hierbij gerefereerd aan een bemiddelingsdossier waarbij het slachtoffer, maanden na een gewapende overval op een financiële instelling, het nog steeds heel moeilijk had om de draad van het werk weer op te nemen en min of meer 'normaal' te functioneren. Het slachtoffer had een hele waslijst vragen waarop ze van haar dader graag antwoord had gekregen. Via een indirecte bemiddeling met de man die als psychopaat was gediagnosticeerd, kreeg ze antwoord op alle vragen waar ze nog mee worstelde en dit maakte het voor haar mogelijk dat ze verder kon. De bemiddeling bood hierbij het

kader waarbinnen de dader antwoorden gaf op al haar vragen. Dit voorbeeld staat haaks op het uitgangspunt dat er per definitie niet bemiddeld zou kunnen worden met psychopaten.

Diegene die niet antwoordt of niet kan antwoorden, moet hierbij mogelijk worden geholpen, gemotiveerd of ondersteund. De onmogelijkheid tot antwoorden moet steeds in de context worden bekeken. Hoe komt het dat iemand niet in staat is om te antwoorden? In voorkomend geval zou de bemiddelaar moet zich hier op moeten focussen en proberen dit uit te klaren.

Eén en ander zal mogelijk afhankelijk zijn van wat men van de bemiddeling verwacht. Er zijn verschillende niveaus vast te stellen bij het nemen van verantwoordelijkheid. In hoger genoemd voorbeeld kon de psychopaat blijkbaar een bepaalde vorm van verantwoordelijkheid opnemen, omdat de vragen blijkbaar van die aard waren dat zijn geestesstoornis daarbij niet interfereerde. Indien de vraag van het slachtoffer echter zou geweest zijn hoe hij het als dader allemaal terug kon goedmaken, had dit mogelijk direct aan zijn pathologie kunnen raken en was de bemiddeling misschien een veel delicatesere oefening geweest.

En hoe zit het dan met een schriftelijke overeenkomst, waarin bijvoorbeeld iets wordt afgesproken omtrent de schadevergoeding?

4. Voorlopig concluderend ...

Hoewel er zeker argumenten zijn om met de grootste zorg om te gaan met bemiddeling met daders met psychische stoornissen, en mogelijk ook een groep van

hen effectief niet in staat is tot bemiddeling, zijn er evenzeer argumenten om het debat en de praktijk hieromtrent verder te zetten. Precies omdat het hier gaat om een heterogene groep van personen, en omdat bemiddeling ook in deze context misschien wel complementair kan zijn aan het juridisch discours (&jargon). Veel vragen liggen evenwel voor. In elk geval moeten we het debat met de geestelijke gezondheidszorg hierover aangaan en verder zetten.

We hebben in deze tekst eigenlijk vooral gekeken naar mogelijke moeilijkheden, in het bemiddelen met daders met een psychische stoornis. Omgekeerd zouden we ook eens kunnen kijken door de bril van de geïnterneerden zelf, vanuit therapeutische hoek. Kan bemiddeling helpen in een therapieproces, wordt ook daar gewerkt aan responsabilisering en het slachtofferperspectief?

Voetnoten:

¹ Allen werknemers van vzw Suggnomè.

² Deze tekst is gebaseerd op 1) een nota geschreven door een tijdelijk werkgroepje 'Internering & psychopathologie' van Suggnomè, waaraan volgende bemiddelaars participeren: Dominique Bataillie, Dirk Dufraing, Nancy Vaneynde & Petra Sampers; 2) een rondetafeldebat dat op 21 januari 2008 doorging en waaraan behalve drie bemiddelaars, ook volgende personen deelnamen (na eerdere individuele gesprekken): mev. Petra Geeroms, (psychologe bij het Zorgteam voor geïnterneerden, gevangenis Gent), dhr. Paul Derkinderen (psychiater & Gestalt therapeut), dhr. Paul Quiryne (advocaat), dhr. Rob Perriëns (voorzitter strafuitvoeringsrechtbank, Antwerpen), dhr. Guy Verwilt (psycholoog DGGZ Mens Sana & Centrum voor Traumaverwerking en Psychotherapie). 3) Paper van Nele Devarrewaere, "Hoe verhoudt herstelbemiddeling zich tegenover een bemiddeling tussen een geïnterneerde en zijn of haar slachtoffer?"; K.U.Leuven, 2006-2007, onuitgeg.

³ Wet tot invoering van bepalingen inzake de bemiddeling in de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering en in het Wetboek van strafvordering, B.S. 27 juli 2005.

⁴ Tijdens de rondetafel werd gewezen op enige relativering van de diagnose. Deze spitst zich immers toe op wat is geweest en kijkt niet naar de toekomst.

⁵ Jaarverslag Suggnomè 2004

⁶ Lenaerts . en Valgaeren E. (2001), de Gemeenschap achter de tralies. Een onderzoek naar de behoeften van gedetineerden aan maatschappelijke hulp- en dienstverlening, 221p, zoals geciteerd in Devarrewaere N., 2006-2007.

Heeft herstelbemiddeling als proces psychodiagnostiek nodig? Kan herstelbemiddeling als proces psychodiagnostiek verdragen? ...

Stef DECOENE ¹

Heeft herstelbemiddeling als proces psychodiagnostiek nodig? Kan herstelbemiddeling als proces psychodiagnostiek verdragen? ... Deze vragen sluimeren doorheen de inleidende tekst van deze samenspraak. Nog dieper, maar ermee verbonden, ligt een bevraging van de complexe wijze waarop herstelbemiddeling zich verhoudt tot recht, in het bijzonder t.a.v. verantwoordelijkheid.

1. Toch enkele theoretische bedenkingen

Welke kenmerken dient een gedetineerde/geïnterneerde te bezitten om een herstelbemiddeling haalbaar te maken? De auteurs noteren dat de basisvoorwaarde om een bemiddeling te starten is "dat de dader aanspreekbaar is op zijn daden, wat veronderstelt dat hij toch minimaal inzicht heeft in de feiten, en deze ook erkent. Eigenlijk moet hij er een bepaalde vorm van (morele) verantwoordelijkheid voor opnemen".

Deze basisvoorwaarde lijkt zich eerder gemakkelijk te vertalen naar een psychologisch kader (Decoene, 1999; De Keyser, Mevis, & Vrijens, 2002; Van Peer, 2006):

Aanspreekbaarheid veronderstelt bepaalde communicatieve vaardigheden bij de dader. Deze zijn ongetwijfeld niet alleen een basisintelligentie, maar vooral en meer een voldoende intacte realiteitstoetsing, én zeker ook enig empathisch vermogen.

Inzicht veronderstelt voldoende introspectieve vaardigheden die niet te erg vervormd wordt door zelfbedienende cognitieve vervormingen.

Erkenning impliceert dat de dader een interne verantwoordelijkheidsattributie maakt. D.w.z. dat hij de feiten toeschrijft aan persoonlijke (en dan nog liefst in principe controleerbare) factoren--of ook dat zijn feitenrelaas niet alleen maar bestaat uit excuses. Deze diverse aspecten zijn empirisch toetsbaar a.h.v. zowel

psychodiagnostisch instrumentarium als semi-gestructureerde interviews.

Er zit echter heel wat spanning omheen de hier tussen haakjes geplaatste term 'morele' verantwoordelijkheid, en onzekerheid over de vraag of een psychodiagnostische uitspraak ooit tot het formuleren van een tegenindicatie kan komen.

Ten eerste zou ik als psychodiagnosticus willen weten wat precies bedoeld wordt met deze 'morele' verantwoordelijkheid. Daarnaast zou ik ook wat beter willen snappen wat bedoeld wordt met 'gelijkwaardigheid van partijen'

Wanneer herstelbemiddeling vertrekt vanuit een gelijkwaardigheid van de partijen dan hoort de psychodiagnostiek bij de dader hand in hand te gaan met psychodiagnostiek bij het slachtoffer, en dient nagegaan te worden in welke mate de vastgestelde kenmerken elkaar in balans houden. Maar wat betekent dit precies? Veronderstelt herstelbemiddeling bv. dat dader en slachtoffer zich op een gelijkwaardig niveau van morele ontwikkeling bevinden (voor zover dit al geformaliseerd kan worden)? Wat zijn de empirische indicatoren voor deze gelijkwaardigheid?

En ten tweede als de vraag naar psychodiagnostiek gemeend is, vanwaar dan de twijfel of er hieruit wel tegenindicaties afleidbaar zouden zijn? *Natuurlijk* zal het psychodiagnostisch proces soms leiden tot de conclusie dat herstelbemiddeling niet haalbaar is, niet

wenselijk, een enkele keer zelfs contraproductief. Een psychodiagnostisch proces installeren maar de positieve of negatieve implicaties niet willen opnemen, is eerder zinloos.

Van waar deze spanning, deze twijfel?

Eerst is het best belangrijk om helder te maken dat de herstelbemiddelaar in het verkennen van de herstelbemiddeling dus per definitie diagnostisch onderzoek pleegt, zij het dat dit uiteindelijk gebeurt op intuïtieve (dus niet-wetenschappelijke, dus aangetoond betrouwbare en valide) wijze. De formule “in deze situatie, met deze dader, dit slachtoffer en mij als bemiddelaar: zijn beide partijen, met de hulp van een ondersteunend figuur, in staat tot antwoorden” is een mooi voorbeeld van een diagnostische vraagstelling (zij het een vraag die (nog) niet voldoende geoperationaliseerd is om getoetst te worden).

De vraag kan dus niet zijn of diagnostiek al/niet nodig is, wanneer wel en wanneer niet (de vraag wordt eigenlijk positief beantwoord) maar in de eerste plaats waarom herstelbemiddeling zich zo moeizaam verhoudt tot psychodiagnostiek als wetenschappelijke methodiek (waarom de vraag of psychodiagnostiek nodig is überhaupt gesteld wordt). Neemt herstelbemiddeling haar eigen nood aan psychodiagnostiek zelf niet ernstig? Of botst herstelbemiddeling t.a.v. de eigenheid en functionaliteit van psychodiagnostiek met een interne paradox?

Herstelbemiddeling verhoudt zich op antagonistische wijze t.a.v. het procedurele strafrecht.

O.a. Agamben (2003) noteert dat justitie ten gronde weinig te maken heeft een zoeken naar waarheid, en dus met het installeren van gerechtigheid (‘het herstellen van de balans’). Doel is het proces van oordelen. De wijze waarop het procedurele recht het maatschappelijk weefsel doordrongen heeft, er de eigenheid van uitmaakt, impliceert hiermee dat “la plupart des catégories qui ont cours en matière de morale et de religion sont plus ou moins contaminées par le droit: faute, responsabilité ...” (p. 18). De wijze waarop verantwoordelijkheid zich empirisch vertaalt kan voor herstelbemiddeling daarom alleen maar ambivalente gevoelens opwekken.

Herstelbemiddeling plaatst psychodiagnostiek bij een dader als onderdeel van dit rechtsproces dat de gerechtigheid waar herstelbemiddeling naar zoekt, achter zich gelaten heeft. Een psychodiagnostische uitspraak binnenbrengen in het proces van herstelbemiddeling kan dan snel ervaren worden als een corrumperen van de ethische vraag die herstelbemidde-

ling poneert.

M.a.w., wanneer ik als psychodiagnosticus zou besluiten dat x geen verantwoordelijkheid neemt voor zijn feiten, dan bestaat de kans dat de herstelbemiddelaar dit als een correct antwoord op een foute vraag ervaart. Het gaat hem/haar niet over verantwoordelijkheidssattributie, maar over een ethische positionering van dader tav slachtoffer, en vice versa.

Alhoewel herstelbemiddeling deze paradox nogal eens durft herleiden tot het gegeven dat psychodiagnostiek vaak vanuit een detentiekader wordt uitgevoerd, en dus schijnbaar de haar dierbare begrippen van autonomie, neutraliteit en vertrouwelijkheid besmet, kan de bestaande spanning voor herstelbemiddeling m.i. niet door deze afleiding worden opgelost. Psychodiagnostiek als wetenschappelijke discipline is voor herstelbemiddeling conceptueel én procedureel een paradox—onafhankelijk van de context waarbinnen dit zou uitgevoerd worden.

Psychologie kan als wetenschappelijk discipline in dit ethische discours niet spreken. En dus is vanuit dit gezichtspunt ook psychodiagnostiek irrelevant (want psychologen positioneren zich niet in het aan herstelrecht onderliggende ethisch problematiseren van het procedurele recht).

De vele praktische vragen die de inleidende tekst stelt, kunnen m.i. dan ook geen antwoord krijgen zolang herstelbemiddeling voor zichzelf niet heeft bepaald in welke mate én hoe ze haar ethische principes in de verwarrende, zich-niet-principieel gedragende, en zich doorheen de tijd vormende werkelijkheid wenst binnen te brengen, er naar toe te vertalen. En probleem lijkt me hier te zijn dat dit niet ‘tot halweg’ kan, maar dat de ethische fundering voor herstelbemiddeling zich in deze werkelijkheid alleen maar kan vertalen zoals ik het hierboven deed (ethiek verkleint zich tot moraliteit, politiek, en dus recht).

[<http://www.howest.be/images/pagebetween/Vesalius-HISS/psychodiagnostiek.gif>]

2. Praktische overwegingen

Maar laat me veronderstellen dat herstelbemiddeling zich inderdaad tot *deze* werkelijkheid bekeert. Wat kan psychologie hierover hier-en-nu zeggen?

a. Internationale studies tonen dat bij tot 80% van de veroordeelden en geïnterneerden psychopathologie kan worden vastgesteld, en dat er vaak een hoge comorbiditeit is van stoornissen. Herstelbemiddeling zal heel erg vaak met de implicaties van psychopathologie moeten omgaan. De nood aan psychodiagnostiek om het proces van herstelbemiddeling van begin tot einde in goede banen te leiden lijkt mij dan ook onontbeerlijk. Herstelbemiddeling met een depressieve dader hoort anders te verlopen dan bij een schizofrene of borderline persoonlijkheidsgestoorde dader—indien het respectvol met de individuele eigenheid van deze dader wil rekening houden.

b. Herstelbemiddeling heeft betekenis, psychologisch en sociaal. Dit situeert zich voor daders niet enkel op het niveau van responsabiliseren (zoals de inleidende tekst lijkt te suggereren) maar ook op het niveau van traumaverwerking. Veel daders van ernstige delicten zijn in meer of mindere mate mee getraumatiseerd doorheen de door hen gepleegde feiten. In mijn ervaring komen de niet oneigenlijk gemotiveerde vragen tot bemiddeling erg vaak van precies deze daders. Mocht herstelbemiddeling zich ooit willen inschrijven in bestaande individuele zorgtrajecten dan zou herstelbemiddeling vaak een belangrijke schakelmoment kunnen zijn binnen zowel de behandeling van daders, als bij het ondersteunen van het proces van uit criminaliteit stappen. Buitenlandse meta-analyses tonen bv. aan dat een zich empirisch inwortelend herstelrecht algemeen gesproken recidivebeperkend kan zijn (Bonta et al., 2002; Bonta et al., 2006).

c. Herstelbemiddeling kan zich dan inderdaad niet loskoppelen van het proces dat de dader op andere domeinen doorloopt—zowel binnen als buiten de detentiecontext, zowel in het kader van detentieplanning als reclasseringsplanning als 'reïntegratie'. De timing binnen de strafuitvoeringsprocedures of binnen een psychotherapeutisch -of behandlingsproces zal dan in onderling overleg met andere partijen moeten bekeken worden. Is het immers zorgzaam t.a.v. dader en slachtoffer en samenleving om herstelbemiddeling te starten wanneer een behandelaar aangeeft dat de dader net in een moeizaam proces van traumaverwerking zit? Is het goed de bemiddeling te laten starten wanneer de dader enkele maanden nadien voor de strafuitvoeringsrechtbank verschijnt? Antwoord op dergelijke vragen zullen per definitie individueel zijn, maar moeten m.i. wel gesteld én onderzocht worden.

d. Psychodiagnostiek zal ertoe leiden dat bij sommige daders herstelbemiddeling tegenaangewezen wordt geacht. Na meerdere jaren werken met daders weet ik

dat er daders zijn bij wie ik, als psycholoog, maar node of niet zou meewerken aan een herstelbemiddeling (in welke vorm van ook). En er zijn er meer die ik niet snel een plaats zou geven in bv. een cursus slachtoffer-in-beeld. Bij anderen zal het beter blijken te wachten, of eerst een ander veranderingsproces te installeren. Ik vrees (en stel soms vast) dat herstelbemiddeling bij personen met bv. een ernstige psychopathische, narcistische of borderline persoonlijkheidsstoornis inhoudt dat een illusie van bemiddeling wordt hooggehouden, en de bemiddelaar de facto meewerkt aan bedrog. En interventies die bedoeld zijn om empathie aan te scherpen bij personen die niet tot empathie in staat zijn, suggereert bij de behandelaar een blind weggijken van

“De nood aan psychodiagnostiek om het proces van herstelbemiddeling van begin tot einde in goede banen te leiden, lijkt mij dan ook onontbeerlijk.”

wat de interventie nooit kan realiseren. Het gaat hier m.i. veel minder over de al of niet aanwezigheid van een formele DSM-IV diagnose (hoewel deze natuurlijk indicatief kan zijn). Deze diagnostische categorieën verbergen immers een erg grote interindividuele variatie, zowel in termen van aanwezige symptomen als in termen van hun ernst en impact op het persoonlijk en sociaal functioneren. Essentieel is dat de noodzakelijk geachte basisvoorwaarden voor een als effectief ingeschatte herstelbemiddeling getoetst en geëvalueerd worden. Deze operationalisatie kan enerzijds wel mee vanuit de forensische psychologie aangebracht worden, maar vooronderstelt vooral t.a.v. de herstelbemiddeling een voor zichzelf en anderen transparante concretisering van deze randvoorwaarden³.

e. Ik vind de situatie t.a.v. geïnterneerden vreselijk complex, niet om psychodiagnostische maar om juridische redenen. Psychodiagnostisch ken ik daders met een ernstige psychopathologie die m.i. toch in een herstelbemiddeling kunnen stappen (naast daders voor wie ik, ondanks de afwezigheid van formele psychopathologie, geen engagement terzake zou willen opnemen). Ik ben het er mee eens dat een formele diagnose schizofrenie psychodiagnostisch in het individuele geval niet per se een uitsluitingscriterium hoeft te zijn.

Maar indien het deskundig onderzoek waarop de ontoerekeningsvatbaarheid is gebaseerd degelijk is en hieren-nu nog steeds valied, dan is het mij onduidelijk hoe het onvermogen tot verantwoordelijkheid plots wel een subjectief vermogen kan worden wanneer het over een vraag tot herstelbemiddeling gaat. De nieuwe wetgeving suggereert alvast dat een nieuw psychodiagnostisch onderzoek georganiseerd kan (en dan misschien zou moeten) worden wanneer een belangrijke evolutie in de ernst van de psychopathologie vermoed wordt (en de dader mogelijks "toerekeningsvatbaar" en dus "aanspreekbaar" is geworden). Het lijkt me echter weinig ernstig dat een dader procedureel niet voor zijn juridische (dus maatschappelijke) verantwoordelijkheid geplaatst zou kunnen worden, maar terzelfdertijd 'subjectief' in staat zou geacht worden tot antwoorden aan het slachtoffer (en dus ook zichzelf).

f. Soms hoor ik vanuit herstelbemiddeling dat het voor een slachtoffer goed kan zijn om vast te stellen dat de dader onecht is. De inleidende tekst geeft dit eveneens aan. De herstelbemiddeling kan hierbij achtergrondinformatie geven over de persoonlijkheid van de dader ...

Ik begrijp dit niet. Dient een dader met een ernstige psychopathische persoonlijkheidsstoornis niet ook gerespecteerd te worden? Is het fair dat hij bij wijze van spreken in zijn hemd wordt gezet ("hij spreekt, maar zijn woorden wegen niet")?

Kan de dader dan eveneens info krijgen over de emotionele of geestelijke toestand van het slachtoffer (het slachtoffer vraagt bemiddeling maar lijdt eigenlijk aan het Stockholm syndroom)? Het gegeven dat een dader (of slachtoffer) hiermee zouden instemmen lijkt me in deze context weinig relevant, ook omdat de waardenvolle positionering van de herstelbemiddelaar mee op het spel staat.

Ik denk dat binnen de 'procedurele' werkelijkheid gelijkwaardigheid zich ook vertaalt naar het bewaken van beider rechten, en is het me niet duidelijk hoe de privacy van de dader onderschikt gemaakt kan worden aan belangen van het slachtoffer.

g. Mijn ervaring met herstelbemiddeling (en aanvragen terzake) in concrete dossiers suggereert dat deze psychologische en psychodiagnostische implicaties (nog) niet door herstelbemiddelaars worden gedragen. De relatief beperkte aanwezigheid van herstelrecht tav het procedurele recht laat dit uiteindelijk ook nog (even) toe. Bovendien is er een grote zelfselectie bij daders (en voor wat dat betreft ook bij slachtoffers), die op zich erg belangrijk is en waarvan de betekenis en implicaties nog niet goed doordacht zijn.

De vragen die het bemiddelen bij o.a. geïnterneerden oproepen geven echter aan dat de paradox, die er eerder ook al was bij veroordeelden en dan bij daders van ernsti-

ge delicten, niet verdwijnt. De werkelijkheid is wat ze is: mensen verschillen van elkaar, en deze verschillen kunnen niet anders dan impact hebben op interventies. Ze kunnen niet achter ethische spanningsvelden gehouden worden.

Besluit

Bekeken vanuit herstelbemiddeling lijkt me dat de discussie over de rol van psychodiagnostiek zowel theoretisch als empirisch nog wat vroeg is. De operationalisatie van randvoorwaarden en doelen (mij is het onduidelijk hoe het proces op zich een resultaat kan zijn bv.) lijkt me onvoldoende ver en diepgaand doorgevoerd.

Bekeken vanuit forensische zorg is het binnenbrengen van psychodiagnostiek (d.w.z., het rekening houden met interindividuele verschillen) in het herstelbemiddelingsproces hoogdringend. Herstelbemiddeling in zijn diverse vormen is een realiteit binnen forensische zorgtrajecten, en kunnen hierop een grote impact hebben. Deze impact kan alleen maar versterkt én gevaloriseerd worden wanneer herstelbemiddeling zich binnen dergelijke individuele zorgtrajecten wil inschrijven, en zij dus haar eigen autonomie wil relativeren. Ik zou het alvast zeer boeiend en werkzaam vinden mocht deze integratie vandaag al starten.

Referenties:

- Agamben, G. (2003). *Ce qui reste d'Auschwitz. L'archive et le témoin. Homo Sacer III.* (vertaling van Quel che resta di Auschwitz, 1999). Rivages Poche: Paris.
- Bonta, J., Wallace-Capretta, S., Rooney, J., & Mcanoy, K. (2002). An outcome evaluation of a restorative justice alternative to incarceration. *Contemporary Justice Review*, 5, 319-338.
- Bonta, A., Jesseman, R., Rugge, T., & Cormier, R. (2006). Restorative justice and recidivism: promises made, promises kept? In D. Sullivan & L. Tift (Eds.), *Handbook of restorative justice* (pp 151-160). New York: Routledge.
- Decoene, S. (1999). Assessment of offense-related attitudes and emotions in offenders. *Psychologica Belgica*, 39, 189-213.
- De Keyser, K., Mevis, N., Vrijens, P. (2002). *Verantwoordelijkheid-attributie bij delinquenten*. Niet-gepubliceerde licentiaatsverhandeling, K.U. Leuven, Departement Psychologie. (promotoren: S. Decoene & H. Vertommen).
- Van Peer, C. (2006). *De psychologische voorwaarden voor een herstelgerichte detentie*. Niet-gepubliceerde licentiaatsverhandeling, K.U. Leuven, Departement Psychologie. (promotoren: S. Decoene & H. Vertommen).

Voetnoten:

- ¹ Stef Decoene; Centrale Gevangenis Leuven, Psychosociale Dienst; V.U.B., Vakgroep Criminologie.
- ² Ik vermoed dat ethisch hier de betere term zou zijn?
- ³ Ik denk dat dit ook aan slachtofferzijde hoort te gebeuren. Indien herstelbemiddeling de gelijkwaardigheid over partijen heen wil bewaken én garanderen, dan vooronderstelt het proces dat ook voor het slachtoffer deze vragen worden gesteld.

Bemiddelen met geïnterneerden bekeken vanuit het oogpunt van een voorzitter van een CBM

Interview op 8 juli 2008 met de Heer Henri Heimans, Voorzitter van de Commissie ter Bescherming van de Maatschappij (CBM) te Gent

Nele DEVARREWAERE¹

De CBM van Gent is bevoegd voor het ressort van het Hof van Beroep te Gent, dit omvat Oost- en West-Vlaanderen.

De wet van 21 april 2007 betreffende de internering van personen met een geestesstoornis² zal niet, zoals oorspronkelijk voorzien, in werking treden in 2009, doch ten laatste in 2012. Vermoedelijk zal de wet nog herschreven worden in de zin van een vereenvoudiging van de procedures. In dit interview wordt dan ook verwezen naar de huidige (oude) wetsbepalingen³.

1. KAN U ONS IN HET KORT VERTELLEN WAT EEN CBM DOET?

Een CBM is een multidisciplinaire commissie bestaande uit een voorzitter⁴, een advocaat en een geneesheer-psiater. Nadat een rechtbank in eerste aanleg of een hof van beroep de interneringsmaatregel definitief heeft uitgesproken, treedt de CBM in actie. Zij is bevoegd voor de uitvoering van de interneringsmaatregel. Waar een strafuitvoeringsrechtbank (vroeger: Commissie Voorwaardelijke Invrijheidstelling) pas optreedt na de uitvoering van een deel van de straf die lastens de veroordeelde is uitgesproken, is de CBM onmiddellijk bevoegd nadat het interneringsvonnis definitief is geworden. Een CBM geeft invulling aan het interneringstraject.

Vlaanderen heeft een CBM in Gent, Antwerpen en Leuven. De CBM in Brussel is tweetalig. Tussen de verschillende CBM's onderling bestaat er geen vorm van overleg. Dat maakt dat er verschillen kunnen bestaan in de wijze van omgaan met de materie. In de nieuwe wet, waar de CBM geïntegreerd wordt in de strafuitvoeringsrechtbanken voorziet de wetgever wel

overlegstructuren.

Een zitting van de CBM gebeurt steeds met gesloten deuren.

Wat is hierin de plaats van de geïnterneerde?

Het is wettelijk verplicht dat een geïnterneerde wordt bijgestaan door een advocaat op de zitting. De wet stelt dat, gezien een geïnterneerde een zwakke persoon is, er geen enkele beslissing met betrekking tot de geïnterneerde kan worden genomen zonder de aanwezigheid van zijn advocaat⁵. Naast de geïnterneerde en zijn advocaat is het Openbaar Ministerie aanwezig op de zitting om de gepaste maatregel te vorderen. Indien de geïnterneerde nog niet vrij op proef is gesteld, wordt de zitting gehouden in de gevangenis in aanwezigheid van de gevangenisdirectie en leden van de psycho-sociale dienst (PSD).

Indien de geïnterneerde vrij is op proef, houdt de CBM van Gent zitting in het gerechtshuis. Er zullen dan geen leden van de PSD aanwezig zijn, maar wel de justitieassistenten die de betrokkene opvolgen. De CBM van Gent vindt het belangrijk dat de ge-

ïnterneerde zelf zoveel als mogelijk aan het woord komt om zijn verzuchtingen kenbaar te maken. De CBM streeft er dan ook naar om een dialoog met de geïnterneerde tot stand te brengen.

De huidige interneringswet voorziet naast de formele zittingen ook een vlot systeem van voorzittersbeslissingen. Op elk moment kan de voorzitter beslissingen nemen, gaande van wijziging van de voorwaarden (verzwaren of versoepelen), naar penitentiair verlov of uitgangspemissie, naar voorlopige invrijheidstelling (om te zetten in vrijheid op proef op de eerste nuttige zitting van de CBM) of halve vrijheid.⁶ Dit systeem van voorzittersbeslissingen wordt zeer frequent toegepast. In de praktijk gebeurt dit vaak op vraag van de PSD of het justitiehuis, maar ook de geïnterneerde zelf kan een vraag richten tot de voorzitter.

En het slachtoffer?

Waar de nieuwe wet voorziet in de mogelijkheid voor het slachtoffer om aanwezig te zijn tijdens de zitting (zoals in het systeem van strafuitvoering van veroordeelden) is dit niet mogelijk in de huidige interneringswet. Ik ben er zelf nog niet van overtuigd of dit nieuwe systeem wel zo positief is voor slachtoffers. Veel geïnterneerden reageren soms zeer bizar. Ik weet niet of het altijd gewenst is voor een slachtoffer om hier mee geconfronteerd te worden. Naar geïnterneerden toe zie ik geen problemen in de aanwezigheid van het slachtoffer op de zitting.

Om het slachtoffer in zekere mate een plaats te kunnen geven, werkt de CBM te Gent samen met de diensten Slachtofferonthaal op het niveau van de parketten. Deze samenwerking verloopt vlot. In eerste instantie legt de dienst Slachtofferonthaal uit aan het slachtoffer wat 'ïnternering' inhoudt. Er wordt een slachtofferfiche opgemaakt waarin de verzuchtingen van het slachtoffer worden opgenomen. In Gent is er een soort van 'informeel communicatiekanaal' ontstaan tussen de Diensten Slachtofferonthaal en de CBM waarlangs het slachtoffer zijn wensen kenbaar kan maken aan de CBM. Concreet zal de dienst slachtofferonthaal deze communiceren naar het secretariaat van de CBM, die ze dan bespreekt op zitting. De Voorzitter houdt rekening met slachtoffergerichte voorwaarden bij het nemen van de beslissingen. Hoewel het dus tot op heden juridisch niet voorzien is (de nieuwe wet is immers nog niet in werking getreden) dat een slachtoffer wordt gehoord, tracht de CBM er in de praktijk wel rekening mee te houden. Ten slotte kunnen slachtoffers in Gent rechtstreeks een gesprek aanvragen met de voorzitter. In de praktijk komt dit laatste niet veel voor. Communicatie via slachtof-

feronthaal is wel courant. Ook wanneer een geïnterneerde wordt vrijgesteld, wordt er bij de vrijstellingsvoorwaarden rekening gehouden met de slachtoffergerichte voorwaarden. De slachtoffers worden ook op de hoogte gehouden van alle vrijstellingen, verloven en uitgangspemissies.

Welke plaats kan herstelbemiddeling hebben bij een CBM?

Ik zie niet meteen hoe herstelbemiddeling een rol kan spelen bij een formele zitting op de CBM. Een herstelbemiddeling heeft geen impact op de interneringsmaatregel omdat een positief engagement van de geïnterneerde op zich niet meteen iets kan veranderen aan de maatregel. Het verloop van de maatregel hangt voor de CBM af van de geestestoestand van de betrokkene, het genezingsproces, de inschatting van de risico's op het vlak van maatschappelijk gevaar en de mate waarop hij opnieuw geïntegreerd kan worden in de maatschappij. Dit staat los van zijn houding naar het slachtoffer toe. Het vergoeden van de slachtoffers is wel een element dat kan spelen bij het reïntegratie-element. Indien er iets uit de bus komt bij de herstelbemiddeling, waar de geïnterneerde en het slachtoffer mee tevreden zijn, kan dit wel via de rapportage van de PSD of justitieassistent worden gemeld aan de CBM. Maar de zinvolheid van herstelbemiddeling situeert zich vooral op therapeutisch vlak, vind ik.

2. HOE VERHOUDEN VOLGENDE JURIDISCHE BEGRIPPEN ZICH TEGENOVER HERSTELBEMIDDELING?

A. Het begrip verantwoordelijkheid?

Strafrechtelijk wordt een geïnterneerde niet verantwoordelijk geacht voor zijn daden. Deze ontoerekeningsvatbaarheid neemt echter de burgerrechtelijke verantwoordelijkheid niet weg. Geïnterneerden hebben bijvoorbeeld wel nog het recht om contracten/overeenkomsten af te sluiten. In principe kan iedereen contracten aangaan voorzover hij/zij daartoe door de wet niet onbekwaam wordt verklaard. Deze onbekwaamheid geldt niet automatisch voor een geïnterneerde. In de praktijk ben ik nog nooit geconfronteerd geweest met burgerlijke onbekwaamverklaring van een geïnterneerde.

Wel gebeurt het vaak dat een geïnterneerde ofwel onderworpen is aan budgetbegeleiding/beheer ofwel dat een voorlopig bewindvoerder aan hem/haar is toegevoegd. Dit is een advocaat die aangesteld wordt door de vrederechter om het financieel beheer op te volgen van de betrokkene. Geïnterneerden hebben dikwijls als enig inkomen een invaliditeitsuitkering of een ander vervangingsinkomen. Soms hebben

ze ook heel wat schulden uit hun verleden opgestapeld. Maandelijks voorziet de voorlopige bewindvoerder een bepaalde som voor de kleine uitgaven van de geïnterneerden (penitentiair of residentieel opgenomen of ambulante in behandeling) en beheert hij de schuldenlast. In die zin kan de voorlopig bewindvoerder zich ook bezig houden met de regeling van de opgelegde schadevergoeding aan de burgerlijke partij. Inzake schadevergoeding hanteert de wet volgend principe: De schadelijder heeft recht op een vergoeding van de schade (1382 BW). Voor geïnterneerden is er echter nog een specifiek artikel 1386 bis BW van toepassing. Dit artikel stelt dat de rechter de geïnterneerde kan veroordelen tot een gehele vergoeding of tot slechts een gedeelte ervan. De rechter doet uitspraak naar billijkheid, rekening houdend met de omstandigheden en toestand van de partijen. Dat betekent dat de schaderegeling die uitgesproken wordt door de rechter niet noodzakelijk de volledige schade dekt. Het slachtoffer kan wel de billijkheid betwisten. Indien een geïnterneerde een voorlopig bewindvoerder toegewezen krijgt, kan deze enkel bij machtiging van de vrederechter dadingen⁷ aangaan in naam van de geïnterneerde. Voor zover een bemiddelingsovereenkomst kan worden opgevat als een dading, zal de betrokkene die onder een voorlopig bewindvoerder staat, de toelating nodig hebben van de vrederechter.

Met andere woorden, waar een bemiddeling tot een schriftelijke overeenkomst leidt met financiële gevolgen, raadpleegt de bemiddelaar best ook de advocaat van de geïnterneerde en zijn voorlopige bewindvoerder.

Waar er strafrechtelijk geen sprake is van gradaties op vlak van toerekeningsvatbaarheid (men is verantwoordelijk voor zijn daden of niet), ligt dit anders bij de feitelijke en subjectieve verantwoordelijkheid van de geïnterneerde. Strafrechtelijke onverantwoordelijkheid betekent niet dat de geïnterneerde niet aanspreekbaar zou zijn in een bemiddeling.

B. Het recht op privacy?

Als je als bemiddelaar je werking au sérieux neemt, vind ik wel dat je moet weten welk ziektebeeld de betrokkene heeft. In hoeverre dat je dat dan ook moet terugkoppelen naar het slachtoffer is een andere kwestie. De bemiddelaar kan na dossierinzage een redelijke inschatting maken omtrent de ernst van de stoornis. Als er twijfels zijn of rekening houdend met het evolutief gegeven van het ziektebeeld, kan je best ook contact opnemen met de behandelende arts/begeleider (bv zorgteam in de gevangenis⁸ of behandelaren in de kliniek).

Als een geïnterneerde zijn toelating geeft om er ook met het slachtoffer over te spreken, is er geen probleem. Wel moet je je steeds afvragen in welke mate de geïnterneerde in staat was om hierover te beslissen: 'Beseft de persoon in kwestie welke toelating hij geeft?' Een antwoord hierop kan je verkrijgen bij de behandelaar, die de geestestoestand van de geïnterneerde het best kan inschatten. Ik ben dus eerder geneigd te stellen dat je steeds eerst de mening van de behandelende arts/begeleider moet vragen.

C. Een overeenkomst en haar waarde?

Verwijzend naar bovenstaande kan een geïnterneerde een overeenkomst ondertekenen, indien hij dus niet onbekwaam werd verklaard. Daarom is het zeker nuttig om de advocaat van de geïnterneerde in kwestie te kennen en te vragen of er een juridisch bezwaar is. Daar waar er geen financiële vraag aan te pas komt, zie ik zelf geen problemen. Het gaat hier dan om een overeenkomst met morele waarde, een genoegdoening naar het slachtoffer.

Wat vervolgens de engagementen betreft die een geïnterneerde kan aangaan in een bemiddelingsovereenkomst zie ik geen bezwaren voor zover deze niet haaks staan op de therapeutische weg die reeds is afgelegd. Daarom is ook voor deze aspecten samenspraak met de therapeut aangewezen.

3. VOORWAARDEN EN GRENZEN INZAKE BEMIDDELING?

Globaal genomen kan je binnen de doelgroep van de geïnterneerden drie grote groepen onderscheiden: (1) 25% à 30% van de geïnterneerden heeft een zwakke tot zeer zwakke intelligentie en behoren tot de groep met een verstandelijke handicap. (2) Zo'n 30% is psychotisch. (3) 30% à 40% heeft een ernstige persoonlijkheidsstoornis.

Men kan hierbij niet voldoende onderstrepen dat geïnterneerden delinquenten zijn met een gestoorde, zieke geest.

Zijn er voor u voorwaarden aan verbonden?

De belangrijkste voorwaarde is volgens mij het inlezen van het CBM dossier. Deze vraag richt je tot de CBM. In Gent zien we hierin geen juridisch bezwaar. Wat vind je zoal in dit dossier? Het psychiatrisch verslag en de evolutieverslagen, kortom de omschrijving van het ziektebeeld van de geïnterneerde en het verloop van zijn interneringstraject. Op basis van deze gegevens moet de bemiddelaar in staat zijn om een eerste inschatting te maken van de aanspreekbaarheid van de

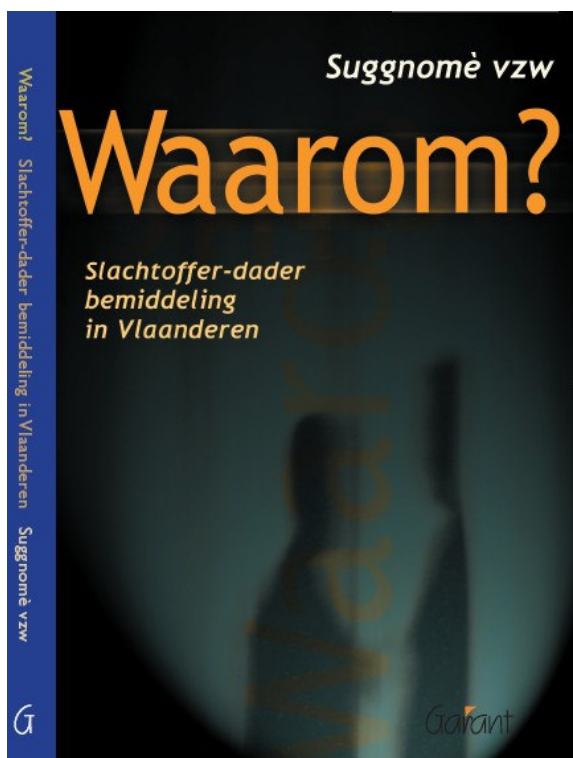
betrokkene. Verder zal je ook vernemen waar de geïnterneerde verblijft. Er kunnen zich drie situaties voordoen. In het eerste geval verblijft de geïnterneerde in een kliniek. Dan is het aangewezen om contact op te nemen met de therapeut van de kliniek, met de vraag om hem hierover te kunnen spreken. In het tweede geval zit de betrokkene in ambulante therapie. In dit geval neem je contact op met de justitieassistent in het justitiehuis van de plaats waar de geïnterneerde verblijft. Uit de rapportage die we veelvuldig ontvangen van de justitiehuisen, kan gesteld worden dat de begeleiding door de justitieassistenten in de praktijk vlot en intensief verloopt. De justitieassistent ziet de betrokkene regelmatig en heeft contacten met zowel zijn familiale en sociale omgeving als met de residentiële of ambulante verzorgingseenheden. In de grote justitiehuisen worden justitieassistenten aangesteld om uitsluitend geïnterneerden te begeleiden. In het derde geval verblijft de geïnterneerde in de gevangenis. Binnen de gevangenis heb je twee entiteiten die de geïnterneerden begeleiden: de PSD en het zorgteam. Het zorgteam is een multidisciplinaire equipe bestaande uit een psychiater, psycholoog, ergotherapeut, kinesist, psychiatrisch verpleegkundige en penitentiair assistent. Elk zorgteam heeft zijn coördinator. Zulk team staat in voor de zorg en de pretherapie. Eigenlijk is er een strikte scheiding tussen de PSD en het zorgteam. De PSD doet aan expertise en evaluatie en rapporteert in die zin aan de CBM. Het zorgteam daarentegen houdt zich zuiver bezig met de zorg. Zij

hebben meer een vertrouwensband met de geïnterneerde. Zij rapporteren niet. Ik weet niet waar jullie, bemiddelaars, het best bij terecht kunnen... volgens mij bij de zorgteams. Bemiddeling is toch op vrijwillige basis en het is toch ook niet de bedoeling om daarover te rapporteren? Een andere en minstens even belangrijke voorwaarde is een samenwerking met de verzorgingssector, hetzij ambulant, hetzij residentieel. Een mogelijke denkpiste inzake bemiddeling met geïnterneerden kan deze zijn van samenwerking tussen de bemiddelaar en de therapeut. Het is de therapeut die zich bezig houdt met het bevorderen van het bewustzijnsproces van een geïnterneerde. Op deze wijze zie ik het goed realiseerbaar dat een herstellbemiddelaar aan tafel zit met de therapeut en de betrokkene zelf in een soort van therapeutische sessie. Bijvoorbeeld: bij seksuele delinquenten heb je altijd een vorm van minimaliseren, van schuldverschuiving. Je moet er enorm mee opletten. Er zijn therapeuten die daar in gespecialiseerd zijn en met de betrokkenen vooruitgang boeken. Het bemiddelingsproces moet zeker in samenspraak met hen gebeuren. Er kan wel sprake zijn van oprechte spijt, maar spijt die misschien opnieuw wordt omgezet in een liefdevolle relatie die gevaarlijk kan zijn...

Ziet u ook grenzen aan bemiddeling met geïnterneerden?

Communicatie is onmogelijk in periodes van psychiatrische crisistoestanden. Vele geïnterneerden zijn zwaar (geestes)ziek.

Bij de groep geïnterneerden met een verstandelijke handicap zal het afhangen van de graad van de handicap. Mensen met een lichte mentale handicap kunnen nog aanspreekbaar zijn, hoe zwaarder de handicap, hoe moeilijker het wordt om te bemiddelen. De tweede groep, de personen met een psychotische aandoening, zijn volgens mij in bepaalde periodes niet aanspreekbaar. Het is quasi onmogelijk om als bemiddelaar met hen in communicatie te treden. Er zullen fasen zijn waarin de persoon meer realiteitszin heeft, maar het is al moeilijk voor de therapeut zelf om te achterhalen op welk moment de persoon in kwestie al dan niet aanspreekbaar is, laat staan dat een bemiddelaar dit kan. Ik denk daarom dat het ziektebeeld van de psychose een uitsluitingcriterium is. Het kan er ook wel nog van af hangen waar de betrokkene verblijft. In een detentietoestand zou ik zeker spreken van een uitsluitingcriterium omdat de psychose op dat moment nog volop lopende kan zijn. Als de betrokkene in een kliniek is opgenomen, kan de toestand medicamenteus onder controle gehouden worden. Voor zover de betrokkene medicatietrouw is, functioneert hij normaal en kan de persoon wel aanspreekbaar zijn. De groep met persoonlijkheidsstoornissen biedt de meeste openingen. Maar hier schuilt meteen ook het risico op

schijncommunicatie. De bemiddelaar moet zich hier ten zeerste van bewust zijn. Mensen met een persoonlijkheidsstoornis kunnen zeer goed wenselijke antwoorden geven en al dan niet subtiel manipuleren. Ze kunnen op zulke wijze schijnbaar meewerken dat de andere partij er tevreden mee is. De teleurstelling zal des te groter zijn als de dader zich niet houdt aan beloften naar het slachtoffer toe.

Universitair Psychiatrisch Centrum 'Sint-Kamillus' te Bierbeek, waar onder andere geïnterneerden verblijven. (foto: www.kamillus.be)

Het is inderdaad juist dat het ziektebeeld evolutief is. Je moet daarom ook goed opletten als je een interneringsdossier leest. De eerste verslagen kunnen een zeer zwart-wit beeld geven, maar ziektebeelden kunnen op termijn evolueren. Dat is natuurlijk de bedoeling van een behandeling.

Stel dat het niet is aangewezen voor de geïnterneerde op dat moment om effectief in de bemiddeling te stappen, is er dan bezwaar dat de vraag opnieuw wordt gesteld op een latere termijn? Neen, dat is geen probleem. Veel geïnterneerden hebben een interneringstraject dat verloopt via een forensische psychiatrische kliniek. Dat zijn langdurige programma's van gemiddeld twee jaar. Het is dan aangewezen om aan de therapeut te vragen of de inleving naar de slachtoffers toe deel uitmaakt van de therapie. Er kan een mogelijkheid bestaan dat de bemiddeling een plaats kan krijgen binnen de therapie. Zo weet ik dat er in de forensische eenheden zeker een item aanwezig is in de behandeling rond inleving naar het slachtoffer toe. Het slachtoffer komt dus zeker ter sprake in de behandeling. Dit is dan niet in de zin van herstelbemiddeling, maar wel in de zin van inlevingsvermogen, van doen inzien welk kwaad er is geschied. Ik weet niet hoe de behandelaars daar, op therapeutisch vlak, tegenover staan. Dit valt toch alleszins te bespreken. Dit kan ook totaal los staan van de CBM. Geïnterneer-

den die toevertrouwd worden aan de zorgen van een psychiatrische kliniek staan onder het stelsel van vrijheid op proef. Wat is er op tegen om als bemiddelaar rechtstreeks contact op te nemen met de therapeuten om een bemiddeling te starten? Het zijn de behandelaars en zorgverstrekkers die het best kunnen oordelen of een geïnterneerde geschikt/aanspreekbaar is voor herstelbemiddeling en of deze actie past in het therapeutisch programma.

Heeft een bemiddelaar dan nood aan extra vorming om te bemiddelen met geïnterneerden?

Zeker wel. Ik denk aan een vorming op verschillende terreinen. Ten eerste is het essentieel om kennis op te bouwen rond het juridisch systeem van internering. Ten tweede is het absoluut noodzakelijk om inzicht te hebben in de aard van de stoornissen⁹. Ten derde is het ook aangewezen dat de bemiddelaar voeling heeft met wat er met geïnterneerden gebeurt op therapeutisch vlak. De forensische eenheden zijn hier het aanspreekpunt bij uitstek. Ten slotte kan ook informatie over de gehandicaptenzorg een bijdrage leveren om meer zicht te krijgen in de mogelijkheden van geïnterneerden met een verstandelijke handicap.

4. BEMIDDELINGSMETHODIEK

Het aanbod van bemiddeling voor een geïnterneerde zal zich steeds situeren na vonnis, gezien een internering steeds door een rechterlijke uitspraak wordt bepaald.

Het resultaat van herstelbemiddeling kan geen invloed hebben op de gerechtelijke fase van de internering (d.i. het gerechtelijk verloop tot aan de rechterlijke beslissing). Enkel tijdens de uitvoeringsfase (d.i. de fase van de CBM, bv: opsluiting of behandeling) zou in een beperkt aantal gevallen, herstelbemiddeling kunnen overwogen worden.

De geïnterneerde vraagt een gesprek met de bemiddelaar in afwezigheid van zijn therapeut. Wat zou u zeggen?

Ik zou deze vraag niet zo maar inwilligen: Het is enorm belangrijk dat alle begeleiders en hulpverleners dezelfde taal spreken. Ik zie hier vooral het gevaar schuilen dat de geïnterneerde verschillende tegenstrijdige boodschappen en signalen geeft aan verschillende mensen. Hier schuilt het risico dat de ene boodschap tegen de andere wordt uitgespeeld... Je mag ook niet vergeten dat voor heel wat geïnterneerden de internering één van de zwaarste maatregelen is. Het is een maatregel van onbepaalde duur. En dat is vaak het zwaarste om te dragen... Die mensen weten niet wan-

neer ze van de maatregel afgeraken. Ze doen dan ook alles om te behagen. Heel wat geïnterneerden praten je naar de mond. Ook al zou de geïnterneerde in staat zijn om met de bemiddelaar alleen te spreken, de vraag moet steeds gesteld worden aan de behandelende therapeut. Residentiële therapeuten moeten de realisatie van het behandelingsconcept op de voet opvolgen met inachtneming van het beroepsgeheim, ook ten aanzien van de CBM. Het is me niet duidelijk hoe de herstelbemiddelaar in dit traject kan tussen komen, tenzij in vol overleg met de behandelaars. Voor mensen die ambulante therapie zijn, ligt dit misschien anders.

Hoe verhouden 'neutraliteit' en 'vertrouwelijkheid' van een bemiddeling zich tegenover inzage dossier en samenwerking met de therapeut?

Ik vind niet dat dit de neutraliteit in gevaar brengt. Je moet starten met objectieve kennis. Het is niet omdat je een dossier objectief leest, dat je dan vooringenomen wordt. Je moet er namelijk van uit gaan dat de persoon (geestes)ziek is verklaard. Als bemiddelaar moet je weten aan welke psychische aandoening de geïnterneerde lijdt. In het kader van de communicatie is dat enorm belangrijk. Het is essentieel om de ziektebeelden te kennen en hun invloed op de communicatie van de geïnterneerde te kunnen inschatten. Ziekelijke achterdocht, manipulatie, zelfoverschatting, gebrek aan ziekte-inzicht, rollenverwarring, afwezigheid van een gewetensfunctie of gewoon onbegrip behoren tot gangbare verschijnselen bij geïnterneerden.

Wat de terugkoppeling naar het slachtoffer toe betreft vind ik dat je als herstelbemiddelaar niet als een blinde kunt stappen in de relatie tussen het slachtoffer en de geïnterneerde dader. Ik vind dat je grondige voorkennis moet hebben. Zowel bij een gekende relatie tussen beiden, als in het geval de geïnterneerde het slachtoffer eigenlijk niet kent, ligt dit zeer moeilijk met geestesgestoorde daders. Je moet als bemiddelaar zelf zien hoe ver je hierin deontologisch kunt gaan. Je kan wel uitleggen dat de persoon in een kliniek verblijft, al dan niet heel erg ziek is, aan de betere hand is,... zonder al te veel details te geven.

Volgens mij is het niet noodzakelijk dat het slachtoffer op de hoogte is van de aard van de pathologie. Wel moet het slachtoffer weten dat er een pathologie is en wat de ernst ervan is. Als de geïnterneerde niet wil dat het slachtoffer op de hoogte is van de aard van de pathologie, dan heb je dit te respecteren. Of een bemiddeling dan mogelijk is, zal afhangen van de verzuchtingen van het slachtoffer inzake bemiddeling. Als het bijvoorbeeld gaat om duidelijke

boodschappen zoals 'Ik wil dat de dader me gerust laat', dan hoeft het slachtoffer geen kennis te hebben van de pathologie. Als het slachtoffer daarentegen vragen heeft zoals 'Wat ging er om in zijn hoofd om mij aan te vallen?', dan zit je in de criminogenese en zal een bemiddeling moeilijk worden omdat dit zicht op de pathologie vereist en die mag je niet zo maar prijsgeven zonder de privacy van de patiënt te schenden.

Kunnen we werken naar een gezamenlijk gesprek tussen geïnterneerde en slachtoffer?

In bepaalde omstandigheden moet dat mogelijk zijn. Bij zedenfeiten moet je toch voorzichtig zijn. Bij zwakbegaafde geïnterneerde daders van seksuele feiten, gebeuren de feiten ook vaak in familieverband en is ook vaak het slachtoffer zelf zwak. Je zit hier met andere normen,... daar moet allemaal rekening mee gehouden worden. Bij bijvoorbeeld stalking gepleegd door een geestesgestoorde dader, kan elk contact met het slachtoffer verkeerd begrepen worden als

een toenaderingspoging die opnieuw aanleiding geeft tot nieuw stalkingsgedrag.

Kan bemiddeling een brug betekenen tussen geïnterneerden en hun slachtoffers?

Ik denk dat wel maar in een beperkt aantal gevallen. Bemiddeling kan haar steentje bijdragen bij het doen inzien door het slachtoffer dat hij te doen had met een dader, die tegelijk ook een zieke patiënt is.

En naar de samenleving toe?

De samenleving weet heel weinig over het profiel van een geïnterneerde. Ik vind wel dat het nuttig zou zijn naar de samenleving toe om te duiden dat geïnterneerden geen 'monsters zonder waarde' zijn, geen mensen die voor de rest van hun leven levensgevaarlijk zijn. De stoornis is er ook dikwijls gekomen door ontwikkelingsfactoren tijdens de kinder- en jeugd jaren. Het begrijpen van de geestesgesteldheid van de geïnterneerde in het algemeen vind ik zeker maatschappelijk relevant. Het is ook maatschappelijk relevant te weten dat een slachtoffer voor een stuk kan begrijpen wat omgving in het hoofd van de geïnterneerde en dat de geïnterneerde inlevingsvermogen of besef krijgt van een overschreden norm. Dit is ook

Het is essentieel om de ziektebeelden te kennen en hun invloed op de communicatie van de geïnterneerde te kunnen inschatten.

relevant naar de ruime omgeving van dader en slachtoffer toe. Het is ten slotte ook maatschappelijk relevant te weten dat een geïnterneerde een aangepaste behandeling krijgt of moet krijgen.

Wat zijn volgens u valkuilen voor een bemiddelaar?

Bemiddelen zonder kennis te hebben van de aard van de stoornis. Deze voorkennis is absoluut noodzakelijk. Te meer omdat de ziekte evolutief is. Bijvoorbeeld, bij een persoon met een verstandelijke handicap zal de bemiddelaar niet altijd de zaken voldoende kunnen inschatten vanaf de eerste contactname. De persoon kan verbaal wel sterk zijn, maar over een zeer laag IQ beschikken. Je moet al een specialist zijn om dit te kunnen inschatten. De bemiddelaar kan zelf een eerste inschatting maken op basis van de gegevens van het dossier en zich verdiepen via de contacten met de begeleiders.

Een tweede valkuil kan zijn: bemiddelen zonder overleg met de betrokken therapeut. De bemiddelaar weet niet wanneer er in het therapeutisch programma ruimte is voor het aspect slachtoffer/misdrijf. Het is nuttig om dat van mekaar te weten en niet naast elkaar bezig te zijn, zeker bij mensen die gestoord zijn: als ze namelijk over eenzelfde thema verschillende signalen krijgen, kunnen ze die anders interpreteren of kunnen ze als tegenstrijdig worden opgevat...Hulpverleners tegen elkaar uitspelen behoort hier dan ook tot de valkuilen.

5. TOT SLOT NOG ENKELE TOEKOMSTPERSPECTIEVEN?

Essentieel is voor mij het probleem van het enorme tekort aan therapeutische voorzieningen voor geïnterneerden. Het belangrijkste is dat deze mensen de juiste therapeutische zorg krijgen! In het kader van de nuttige besteding van de beperkte financiële middelen van de overheid moet voorrang worden gegeven aan de uitbouw van therapeutische voorzieningen voor zowel de forensische psychiatrie als de forensische gehandicaptenzorg. Herstelbemiddeling kan in dit plaatje wel een rol krijgen, maar dit lijkt me alleszins marginaal en niet prioritair.

De herstelgedachte zie ik meer in het therapeutisch kader. Herstelbemiddeling kan een rol spelen bij het in beeld brengen van het slachtoffer. Het therapeutisch kader heeft niet de gewoonte om rechtstreekse contacten te leggen met het slachtoffer. Hierbij kunnen de bemiddelingsdiensten eventueel een brug-

functie invullen tussen behandelaars en slachtoffers. Het is niet ondenkbaar dat er in grote forensische eenheden een bemiddelaar tussenkomt om vanuit de filosofie van herstelbemiddeling de link te leggen tussen de therapeutische voorzieningen en de slachtoffers.

Formele samenwerkingsverbanden tussen CBM en de bemiddelingsdiensten zijn niet vereist. Belangrijk is de wederzijdse communicatie tussen de CBM en de herstelbemiddeling. De CBM kan toegang verlenen tot de interneringsdossiers en kan desgevallend de herstelbemiddelaar in contact brengen met de behandelaars, die echter autonoom beslissen of herstelbemiddeling past in het therapeutisch kader.

CONCLUSIE

Herstelbemiddeling tijdens de uitvoeringsfase van de internering blijft een moeilijke evenwichtoefening. Het therapeutische heeft immers de absolute voorrang.

Met dank aan de heer Henri Heimans!

Voetnoten:

¹ Nele Devarrewaere, bemiddelaar Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven

² Wet 21 april 2007 betreffende de internering van personen met een geestesstoornis, B.S., 13 juli 2007.

³ Wet 9 april 1930 vervangen door de wet van 1 juli 1964, tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten, B.S., 17 juli 1964.

⁴ Dit is een werkend magistraat of een eremagistraat.

⁵ Dit interview is geschreven in de hij-vorm. Er kon evengoed voor de vrouwelijke vorm gekozen worden. De enige reden voor deze keuze is het vergemakkelijken van de leesbaarheid.

⁶ Halve vrijheid: de betrokkene gaat overdag werken en verblijft 's avonds in de instelling; Vrijheid op proef: vrijheid op proef geldt over het algemeen voor drie jaar en is verlengbaar; Definitieve vrijheid: de interneringsmaatregel wordt opgeheven en de geïnterneerde is dan weer een gewone burger. Dit laatste kan enkel gebeuren op een formele zitting van de CBM.

⁷ Een dading is een contract, waarbij partijen een gerezen geschil beëindigen, of een toekomstig geschil voorkomen.

⁸ Elke gevangenis waar geïnterneerden verblijven, heeft een zorg-

Nieuws uit de sector

1 Vlaams Projectenfonds: herstelgericht werken in detentiecontext

Minister Van Ackere lanceerde in mei 2008 een projectenfonds met de titel 'herstelgericht werken in detentiecontext' naar CAW met de bijkomende opdrachten justitieel welzijnswerk en/of slachtofferhulp. Het gaat over éénmalige middelen, te besteden in de periode van 15/07/08 tot 30/09/09. De CAW konden een projectvoorstel indienen, een selectiecommissie voorgezeten door de administratie selecteerde.

Doel van deze projectoproep is het stimuleren van het herstelgericht werken in de centra algemeen welzijnswerk, maar met een specifieke focus op de detentiecontext: de projecten moeten het herstelgericht werken in de gevangenissen stimuleren, verdiepen en uitbouwen. In de geest van herstelrecht vonden wij het evenwel essentieel dat dit verruimd werd en dat tenminste de slachtofferzijde ook betrokken werd. De samenwerking met slachtofferhulp werd voorop gesteld. De uiteindelijke projectdoelstellingen reiken verder dan de gevangenismuren en proberen op die manier het herstelgericht werken zo maximaal mogelijk in te vullen en vorm te geven.

De projecten zijn tijdelijk van aard maar moeten nadien wel integreerbaar zijn in de reguliere werking zodat ze ook na de projectperiode tot blijvende resultaten leiden.

Rond de volgende thema's zal worden gewerkt: burgerlijke partij; forensische clustervorming en aanspreekpunt; de plaats van kinderen bij zware geweldsdelicten/partnermoord; uitwerken innovatieve methodieken en werkwijzen; het exploreren van de mogelijkheden van het herstelgericht werken in niet-forensische werksettings binnen het AWW; verdere samenwerking met project van SIB 'Uit De schaduw van de dader' (groepsproject voor slachtoffers).

De meeste voorstellen bouwen verder op praktijken of ideeën die veelal in samenwerkingsverbanden werden uitgetekend. Het gaat om lokaal overleg en afstemming met bemiddelaars, herstelconsulenten en beleidsmedewerkers. Zo'n inbedding in een netwerkstructuur biedt ook de beste garantie voor een duurzaam en structureel resultaat.

Het is de rol van het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk om ervoor te zorgen dat er samenhang blijft en te vermijden dat de projecten eilandjes naast elkaar worden die elk opnieuw 'warm water' uitvinden. We begeleiden ook de overdracht van lokale resultaten en de uitwisseling op sectorniveau en bovenlokaal niveau met aanverwante partners. We volgen de projecten op en fungeren bovenlokaal als een draaischijf met info over de diverse lokale.

Meer info: kristin.nuyts@steunpunt.be

Wil je graag ook vanuit jouw job in het veld van herstelrecht en herstelbemiddeling iets meedelen of ter discussie stellen, dan kan dat in onze rubriek 'Nieuws uit de sector' . (max. 1 p)

Interesse? Stuur een mailtje naar:

An.marchal@suggnome.be

Nieuws uit Europa

1 Manifest voor betere positie van slachtoffers van misdrijven overhandigd aan Europese Commissie

Victim Support Europe, vroeger het European Forum for Victim Services, overhandigde op 20 februari 2008 haar eerste manifest aan de Europese Commissie.

Victim Support Europe (VSE) is een netwerk van Europese slachtofferhulporganisaties dat zich inzet voor versterking van de positie van slachtoffers van misdrijven in Europa. Het draagt bij tot de organisatie van kwaliteitsvolle hulp aan slachtoffers en beïnvloedt het slachtofferbeleid. In België is het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, als vertegenwoordiger voor Slachtofferhulp in Vlaanderen, aangesloten bij Victim Support Europe¹. Tijdens de bijeenkomst van het netwerk in mei 2008 werd het belang van het manifest door alle leden onderschreven.

Het Directoraat Generaal Justitie, Vrijheid en Veiligheid, het nieuwste en kleinste departement van de Europese Commissie, werkt momenteel een nieuw vijfjarenprogramma uit voor de periode 2009-2014. Een goede aanleiding om de aandacht op de positie van slachtoffers van misdrijven te vestigen. Het manifest bundelt alle aanbevelingen die VSE op de agenda wilt zetten.

Vrijheid van beweging, een cruciaal Europees principe, impliceert dat de veiligheid van Europese burgers gegarandeerd moet worden. In het laatste International Crime Victim Survey² bleek echter dat 15% van de EU bevolking slachtoffer werd van een misdrijf en dat slechts 16% van de hulpbehoevenden hulp kreeg na een misdrijf. Er is met andere woorden een grote kloof tussen aanbod en vraag.

Hieronder volgen de belangrijkste aanbevelingen uit het manifest.

1. Het manifest roept op de *bescherming en bevordering van de rechten van slachtoffers* in het volgende vijfjaren programma (2009-2015) voor Vrijheid, Recht en Veiligheid, op te nemen.

De voorbije jaren was de aandacht voor slachtoffers van

misdrijven erg wisselend in de verschillende verdragen en uitvoeringsprogramma's.

Het Verdrag van Amsterdam, geconcretiseerd in het Tampere programma 1999-2004, bepaalde bijvoorbeeld minimumstandaarden voor bescherming van slachtoffers van misdrijven, toegang tot justitie en recht op schadevergoeding. En vroeg verder nationale programma's om financiële maatregelen, overheids- en niet-gouvernementele hulp en bescherming van slachtoffers. Het Den Haag programma (2004-2009) bevat minder bepalingen over slachtoffers. Voor het toekomstig programma vraagt Victim Support Europe om expliciete aandacht op te nemen voor slachtoffers.

2. Het manifest wil *de volledige uitvoering van de aanbeveling van de Raad van Europa voor hulp aan slachtoffers van misdrijven en van het Kaderbesluit van de EU over de Status van Slachtoffers in Strafrechtprocedures*.

In 2006 en 2008 formuleerde de Raad van Europa aanbevelingen over bijstand aan slachtoffers van misdrijven. Hierin stelt men voorop dat staten maatregelen moeten identificeren en ondersteunen die de negatieve effecten van misdrijven verminderen. De Raad ijvert voor bijstand aan slachtoffers met aandacht voor alle aspecten die herstel in de samenleving, thuis en op het werk bevorderen. Recht op bescherming, informatie en schadevergoeding is essentieel en staten moeten samenwerken in het bestrijden van transnationale misdrijven.

Het EU-kaderbesluit bepaalt de harmonisering van rechten van slachtoffers zoals het recht op krijgen informatie, het recht op bescherming, ... Uit het evaluatierapport van de Europese Commissie (2004) blijkt echter dat dit kaderbesluit in geen enkele lidstaat op voldoende wijze is geïmplementeerd. Het aandeel slachtoffers gecontacteerd door slachtofferhulp nadat ze een misdrijf gerapporteerd hadden bij politie is bijvoorbeeld niet gestegen sinds het kaderbesluit.

Victim Support Europe vraagt dat zowel de aanbevelingen van de Raad van Europa als het kaderbesluit geïntegreerd en geïmplementeerd worden in alle Eu-

ropese lidstaten.

3. Het manifest pleit voor *nationale slachtofferhulporganisaties in elke lidstaat*.

Nog in het kaderbesluit staat dat elke lidstaat slachtofferhulp installeert, verantwoordelijk voor de organisatie van eerste onthaal van slachtoffers en voor slachtofferhulp en bijstand nadien. Ook de Raad van Europa onderstreept in zijn aanbeveling van 2006 het belang van niet-gouvernementele organisatie voor hulp aan slachtoffers. Deze hulp dient makkelijk toegankelijk te zijn en te voorzien in gratis emotionele, sociale en materiële hulp. En dit voor, tijdens en na het onderzoek en juridische procedures. Slachtofferhulp moet dus competent zijn om met problemen van slachtoffers om te gaan en om slachtoffers informatie te geven over hun rechten (mag weg: en de diensten ter beschikbaar).

Victim Support Europe ziet voor zichzelf een rol weggelegd in de ontwikkeling van kwaliteitsnormen voor nationale slachtofferhulporganisaties. Om deze rol goed te vervullen, vraagt ze structurele financiering aan Europa.

Hierbij aansluitend vraagt VSE steun voor de minst ontwikkelde nationale slachtofferhulporganisaties en steun voor de reeds bestaande organisaties. Het niveau van inkomsten, ervaring en expertise verschilt immers sterk tussen lidstaten. In sommige landen zijn er bijvoorbeeld nog geen specifieke slachtofferhulporganisaties.

4. Het manifest vraagt de *volledige en juiste uitvoering van de EU Richtlijn met betrekking tot Vergoedingen voor slachtoffers van misdrijven (2004/80/EC)*.

Het recht op schadevergoeding is opgenomen in verschillende internationale documenten (Raad van Europa Conventie, UN verklaring, EU kaderbesluit...). In 2004 sloot de EU een specifieke richtlijn hieromtrent af. Minimum standaarden over bescherming van slachtoffers van misdrijven, in het bijzonder toegang van slachtoffers tot justitie en hun recht op schadevergoeding, worden bepaald en recht op (hier ontbreekt iets –recht op???) eerlijke en billijke schadevergoeding voor de schade, los van waar in de EU de feiten plaatsvonden.

VSE benadrukt het belang van gelijke rechten voor alle slachtoffers van misdrijven, en vraagt de EU nationale implementatie te onderzoeken, zodat het recht

van slachtoffers op compensatie wordt geïmplementeerd.

Meer weten?

<http://www.victimsupporteurope.eu/>
www.slachtoffer-hulp.be

Een elektronische versie van het manifest kan je opvragen bij Lies Vermeulen:
lies.vermeulen@steunpunt.be of 03-340 49 24

2 Reflecties bij het *Victims and Mediation Seminar Lissabon*

*Bart Claes*³

Op 14 en 15 juli vond het *Victims and Mediation Seminar* plaats in Lissabon, Portugal. Dit internationaal congres werd georganiseerd door het Project Victims and Mediation van de organisatie APAV (Associação Portuguesa de Apoio à Vitima) in samenwerking en met cofinanciering vanuit het AGIS-programma 2006 van de Europese Commissie. Het Project Victims and Mediation heeft als doel een beter beeld te krijgen over de mogelijkheden maar ook de wijzen waarop slachtoffers informatie ontvangen omtrent slachtoffer-daderbemiddeling in de huidige projecten en werkingen in Europa. In de congresbrochure lezen we dan ook dat de belangstelling voor bemiddeling bij de diensten die instaan voor hulp aan het slachtoffer alsmaar stijgt. De wijze waarop hulpverleners van slachtofferhulp kijken naar bemiddeling wordt vanuit de *European Forum for Victim Services Statement on the Position of the Victim within the Process of Mediation* verwoord als volgt: *mediation is a practice which may entail potential positive outcomes for victims of crime in recovering or minimising the effects of victimisation, if certain factors are adequately taken into account*. De factoren waar rekening mee moet gehouden worden zijn ons allen bekend: de vertrouwelijkheid en vrijwilligheid, de tijd en voorbereiding van de bemiddeling, de training en samenwerking van bemiddelaars, de wijze van informeren en participeren van het slachtoffer, het risico op secundaire victimisering, enzovoort.

Het herstelgericht denken en slachtoffer-daderbemiddeling kregen de afgelopen jaren meer en meer een plaats binnen de slachtofferorganisaties. Vanuit deze evolutie lag de focus van het congres bij de bescherming van de rechten, de noden en de behoeften van de slachtoffers. Als doel stelden de organisatoren voorop om via dit congres te willen bijdragen in de bescherming van de rechten van slachtof-

fers in slachtoffer-daderbemiddeling en daarbij verder onderzoek, transnationale samenwerking en good practices te stimuleren.

Het Congres werd maandagochtend op gang getrapd door de Australische prof. dr. Kathleen Daly. Zij presenteerde een onderzoek van bijna 10 jaar geleden waarbij de inter-relaties tussen het delict en slachtofferchap, herstel en emotioneel leed werden onderzocht. Enkele belangrijke bevindingen willen we u zeker meegeven. Daly verdeelt in de eerste plaats de grote groep aan slachtoffers in drie groepen volgens het af te leggen slachtoffertraject (victim journey's), gaande van gemakkelijk, veranderend tot moeilijk. Zij hield een uitvoerig pleidooi om bij toekomstig onderzoek bij slachtoffers ter evaluering of effectmeting van een herstelgerichte methodiek rekening te houden met deze victim journey's.

In de tweede plaats werd bij het doorworstelen van de vele slides met tabellen en grafieken duidelijk dat de veerkracht van het slachtoffer en het tijdsverloop als grootste factoren die bijdragen in de verwerking van het leed, gezien kunnen worden. Afhankelijk van de journey van het slachtoffer draagt de herstelgerichte conference in meer en mindere mate bij in het herstel. Hoe ingrijpender de schade en (of is 2 het gevolg van 1) hoe moeilijker de journey, hoe minder impact de herstelgerichte conference of bemiddeling heeft ten aanzien van de andere factoren die bijdragen tot de verwerking of het herstel van het slachtoffer.

Daly eindigde haar betoog als uitgesproken voorstander van een veralgemeend aanbod van herstelgerichte methodieken zoals bemiddeling en conferences. Belangrijk voor haar hierin was de geïndividualiseerde benadering van het slachtoffer. Het slachtoffer moet als het ware "de winkel van verwerking" kunnen binnenwandelen en uit een rijk gamma aan hulp- en herstelgerichte methodieken op maat kunnen kiezen. Door een veralgemeend aanbod van herstelgerichte methodieken als bemiddeling kan een structurele verandering van het justitiële systeem bewerkstelligd worden. Daarbij waarschuwde zij de toehoorders om 'het slachtoffer' en haar/zijn beleving of journey niet over één kam te scheren.

Na deze interessante Australische uitstap werden we door Simon Green van de Universiteit van Hull uitgenodigd om mee een blik te werpen op de sociale processen die gepaard gaan met de groeiende aandacht voor het slachtoffer. Green vergrootte het spectrum

van de toehoorder door het herstelrechtelijk denken te situeren binnen veel bredere ideologische, sociale en politieke trends. Green baseerde zijn uiteenzetting op zijn bijdrage 'The Victims Movement and Restorative Justice' in het boek 'Handbook of Restorative Justice' van Gerry Johnstone en Daniel W. Van Ness (eds.).

Herstelrecht is weliswaar bedoeld om slachtoffers te laten participeren. Toch zijn slachtoffers niet politiek neutraal en conceptueel gecompliceerd. In het kijken naar het herstelrecht maakt Green gebruik van de evoluties die de slachtofferbewegingen hebben doorgevoerd. Hij concludeert dat de kans bestaat dat de herstelrechtelijke beweging of het herstelrecht ook slachtoffer wordt van de hogere machten die van invloed waren op de evoluties van de slachtofferbewegingen. Dit kan enkel vermeden worden wanneer het conceptueel kader van herstelrecht verder wordt uitgewerkt.

Via een energiek en uitvoerig pleidooi stelt Green dan ook voorop dat herstelrechtelijke initiatieven, zoals bemiddeling er één is, duidelijk de mogelijkheden maar ook de limieten moeten definiëren. Voor hem dienen de beoogde doelen van een herstelrechtelijk initiatief als bemiddeling wel gedefinieerd vast te staan. Herstelrecht zal anders het slachtoffer worden van zijn extravagante en onrealistische verwachtingen met het verlies van de bestaande veranderende kracht en macht als gevolg. In zijn conclusie neemt Green een oppositionele positie in ten aanzien van Daly. Hij pleit voor een parallel verloop van zogenaamde restorative healing- initiatieven naast en zonder enige verbinding met het strafrechtssysteem. Enkel op die manier kunnen principes als neutraliteit, vrijwilligheid, vertrouwelijkheid, rechtsgelijkheid, algemene rechtsbeginselen, procedurele waarborgen en rechtsbescherming volledig tot hun recht komen.

De uiteenzettingen van Daly en Green legden de lat voor de andere sprekers in de plenaire sessies en de workshops op een haast onbereikbaar hoog niveau. Daarbij blijkt nog steeds dat er vanuit andere landen met grote ogen gekeken wordt naar de ontwikkelde praktijk met bijhorend wettelijk kader in België. Discussies die in de Belgische context enkele jaren geleden een plaats hadden, blijken in andere Europese landen brandend actueel te zijn. In Portugal is men bijvoorbeeld sinds enkele maanden in een experimentele fase in drie gerechtelijke arrondissementen gestart met een vorm van bemiddeling die erg gelijk op de Belgische strafbemiddeling. Niettegenstaande deze twee bemerkingen in de kantlijn geven we graag heel beknopt enkele bedenkingen, gestelde vragen of inte-

ressante topics van deze workshops of plenaire sessies mee.

Bemiddeling in de zwaardere gewelddossiers of bij zedenfeiten riep bij de toehoorders van de conferentie nog grote weerstanden op. Daarenboven getuigden enkele participanten dat deze weerstanden de opstart van bemiddeling in een bepaald land kunnen bemoeilijken. Projecten van bemiddeling als diversie-maatregel in lichtere feiten blijken de enige mogelijkheid om met bemiddeling van start te gaan. Bemiddelaars en bemiddelingsorganisaties zijn halsstarrig op zoek naar argumenten om ook in zwaardere feiten bemiddeling aan de partijen aan te bieden maar stuiten daarbij ook nog vaak op weerstanden vanuit de eigen slachtofferorganisaties.

‘A walk on the wild side’ was de titel van een workshop die aan de bemiddelaars handvaten trachtte mee te geven in het voorbereiden van het slachtoffer op een gezamenlijk gesprek. Vrij snel kwamen de alom bekende spanningsvelden in zicht: hoe verregaand mag die voorbereiding zijn, het tijdstip en de locatie, de mate van structuur of regie, de praktische inkleding (met of zonder tafel, in een kring, met of zonder koffie) en ook de rol van de bemiddelaar als regisseur en promotor van het gezamenlijk gesprek hadden in deze workshop een plaats.

Aandacht was er ook voor de wijzen waarop bemiddelingsorganisaties een samenwerking kunnen opstarten met de slachtofferorganisaties. Wederzijds respect en vertrouwen in elkaars werking blijken hierbij de kernwoorden. Daarbij werden de voor- en nadelen van de participatie van hulpverleners van slachtofferorganisaties in bemiddelingsprocessen aangehaald. Het op de hoogte zijn van de uitgewisselde informatie, het blijvend volgen van het verwerkingsproces, het geven van steun aan het slachtoffer en als het ware naast het slachtoffer positie innemen tijdens de bemiddelingsgesprekken worden als voordelen aangehaald. Als moeilijkheden of spanningsvelden worden de eigen interpretaties en invullingen van de hulpverlener van daderinformatie, het mogelijk besmettingsgevaar op de eigen hulpverleningsrol, het bewaken van de eigen rol en positie en natuurlijk het gebrek aan ervaring.

Een Braziliaanse jeugdrechter gaf toelichting bij de ontwikkeling van een herstelrechtelijk project met jeugddelinquenten dat erg gelijkend is op de methodiek van een herstelgericht groepsoverleg. Het groot-

ste verschilpunt met de methodiek van de family group conferences of het herstelgericht groepsoverleg is voornamelijk de afwezigheid van een vertegenwoordiger van de gemeenschap. Familie, vrienden en eventueel leden van de lokale gemeenschap worden mede beschouwd als deel van de gemeenschap en worden aangesproken op hun slachtofferschap. Herstel aan de gemeenschap krijgt een minder nadrukkelijke plaats binnen de methodiek en krijgt zijn plaats op de zitting.

Ter afsluiting kunnen we nog meegeven dat we een eerste blik hebben mogen werpen op de resultaten van een onderzoeksproject binnen het AGIS-programma waarbij informatie verzameld werd bij de Europese bemiddelingsorganisaties naar de gehanteerde procedures om slachtoffers te informeren en te laten participeren in een bemiddeling. Verscheidene resultaten maar vooral de verschillen tussen de landen hebben ons toch de wenkbrauwen doen fronsen. Verdere uitwisselingen van ervaring en good practices lijkt ons noodzakelijk en daarbij rijst ook de vraag of een vorm van (Europese) minimumstandaarden eigen aan de bemiddelingsmethodiek en zijn organisaties geen noodzakelijk kwaad zijn. Met veel nieuwsgierigheid kijken we dan ook uit naar een de volledige beschrijving van de onderzoeksresultaten en natuurlijk naar de aanbevelingen.

Link: <http://www.apav.pt/victimsandmediation/>

Voetnoten:

¹ Andere leden zijn: Oostenrijk, België, Bulgarije, Tsjechië, Denemarken, Engeland & Wales, Estonia, Finland, Frankrijk, Duitsland, Hongarije, Malta, Nederland, Noord-Ierland, Portugal, Schotland, Servië, Slowakije, Zweden en Zwitserland.

² Bron: Criminal Victimization in International Perspective, Key findings from the 2004-2005 ICVS and EU ICS, Jan Van Dijk, John van Kesteren, Paul Smit.

³ Wetenschappelijk medewerker (FWO), Vakgroep Criminologie, Faculteit Recht en Criminologie, Vrije Universiteit Brussel (VUB).

Nieuwe publicaties

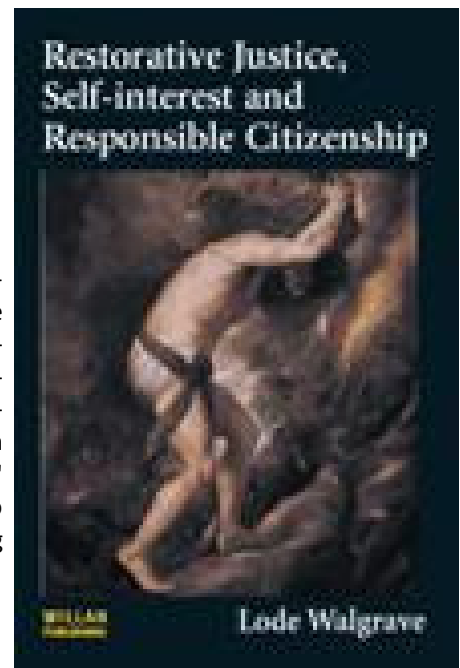
Restorative Justice, self-interest and responsible citizenship

Autor: Lode Walgrave ¹

Published by Willan Publishing (www.willanpublishing.co.uk)

Isbn: 978-1-84392-334-3 · 2008 · 256 p. · £ 21.25

This book represents the culmination of the vision of Lode Walgrave for restorative justice. Coming to the subject from a juvenile justice background he initially saw restorative justice as a means of escaping the rehabilitation-punishment dilemma, and as the basis for a more constructive judicial response to youth crime that had been the case hitherto. Over time his conception of restorative justice moved in the direction of focusing on repairing harm and suffering rather than ensuring that the youthful offender met with a 'just' response, and encompassing the notion that restorative justice was not so much about a justice system promoting restoration, more a matter of doing justice through restoration.

This book develops Lode Walgrave's conception of restorative justice further, incorporating a number of key elements.

- A clearly outcome-based definition of restorative justice;
- Acceptance of the need to use judicial coercion to impose sanctions as part of the reparative process;
- Presenting restorative justice as a fully fledged alternative to the punitive apriorism;
- Development of a more sophisticated concept of the relationship between restorative justice and the law, and acceptance of the need for legal regulation;
- A consideration of the expansion of a restorative justice philosophy into other areas of social life and the threats and opportunities this provides;
- A consideration of the implications of the expansion of restorative justice for the discipline of criminology and democracy.

TWEE PUBLICATIES IN DE KIJKER

Door Dirk Dufraing² en Lieve Balcaen³

Seksuele, geweld- en levensdelicten. Psychopathologie van daders

Auteur: Frédéric Declercq⁴

Gepubliceerd door Uitgeverij Acco (www.acco.be)

Isbn: 978-90-334-6859-9 · 2008 · 318 p. · €32.00

Veel professionelen die regelmatig werken met daders van zware tot zeer zware feiten, waaronder vaak veel, al dan niet seksueel gewelddadige delicten, worden regelmatig geconfronteerd met de vraag hoe iemand er toe komt dergelijke feiten te plegen. Men wil zicht trachten te krijgen op de achterliggende redenen of motieven, men wil de dader en zijn afwijkend gedrag proberen te begrijpen, of een antwoord zien te vinden op de vraag hoe iemand er toe komt, al dan niet bij herhaling, dergelijk gewelddadig crimineel gedrag te vertonen.

Door een aantal opzienbarende zaken die de laatste tijd de media haalden zoals de zaak Van Themsche, de zaak Jimmy Hemeleers, de Marollenmoorden en recent de Assisenzaak Abdallah Aït Oud, wordt ook door psychiaters en magistraten de al dan niet toerekeningsvatbaarheid van bepaalde daders ter discussie gesteld, en hierover is er geregeld geen consensus.

De menselijke psyche laat zich dan ook maar moeilijk vatten, psychiatrie is vooralsnog geen 100 % exacte wetenschap, maar de al dan niet gestoorde persoonlijkheid van zwaar geweldplegers is vaker dan bij anderen, voorwerp van wetenschappelijk onderzoek.

Het door Frédéric Declercq geredigeerde, en goeddeels door hem zelf geschreven boek 'Seksuele, geweld- en levensdelicten' biedt een erg gedetailleerd, en mits grondige lezing, een bepaald verhelderend beeld van de meest voorkomende psychopathologieprofielen van daders, en wat daar mogelijk mee aan de basis van zou hebben gelegen.

Frédéric Declercq is doctor in de klinische psychologie aan de U.Gent, psychoanalyticus en gerechtsdeskundige, en heeft voor de publicatie van dit boek beroep kunnen doen op de expertise van enkele deskundigen in het werkveld.

In het eerste deel worden door Declercq hoofdzakelijk een aantal daderprofielen beschreven van verschillende types seksueel delinquenten, en staat hij stil bij het verschil tussen affectief geweld (gemotiveerd door woede, wraak, jaloezie, angst of verdriet) en predatorisch geweld (waarbij slachtoffers worden beschouwd als een 'prooi', uitsluitend bedoeld voor de eigen behoeftebevrediging), gelinkt aan persoonlijkheidsstructuren en eigen dynamieken.

Astrid Boelaert, klinisch psycholoog en criminoloog in het PC Brugge, en experte inzake risicotaxatie, beschrijft in haar bijdrage het fenomeen 'psychopathie', en de internationaal aanvaarde standaard, de PCL-R (Psychopathy Checklist Revised (2)) van Robert Hare, die volgens anderen voor sommige daders indicatief kan zijn, maar zeker niet absoluut.

Samuel Markey, klinisch psycholoog en psychoanalytisch therapeut, verbonden aan de U.Gent, belicht in zijn stuk de ontwikkelings- en persoonlijkheidsgerelateerde vormen van jeugddelinquentie, en hoewel de psychopathische stoornis zich wellicht al ontwikkelt in de kinder- en jeugd jaren, geeft hij duidelijk aan dat er nog tal van onbeantwoorde vragen zijn m.b.t. dit onderwerp.

Jochem Willemsen ten slotte, eveneens klinisch psycholoog, sluit dit deel af met een bijdrage over psychotisch gestoorde mensen en crimineel gedrag, waarbij hij het onderscheid verduidelijkt tussen de meest voorkomende psychotische stoornissen zoals schizofrenie, paranoia, erotomanie en melancholie.

Een groot deel van de daders van seksuele, geweld- en levensdelicten komen vroeg of laat terecht in de gevangenis, en in deel 2 worden deze dan ook besproken vanuit de penitentiaire invalshoek, en dan met name wat betreft het werken met dit cliënteel door de psychosociale dienst (PSD).

Isabelle Storme, psycholoog-directeur bij de FOD Justitie, beschrijft heel nauwkeurig de actuele opdracht van de PSD, die door de wetten op de voorwaardelijke invrijheidstelling van maart '98, naast het onthaal van gedetineerden in de gevangenis vooral adviserende opdrachten heeft gekregen in functie van recidivebeperking en risicotaxatie. Verder staat ze stil bij de functie van de zorgequipes voor de geïnterneerden die in de gevangenis verblijven, en verduidelijkt ze het verschil met de opdracht van de diensten Justitieel Welzijnswerk wier werking vooral gestoeld is op de eigen noden en behoeften van de individuele gedetineerden.

Max Vandenbroucke ten slotte, adviseur-generaal psychiater en diensthoofd van de PSD op het directoraat-generaal penitentiaire inrichtingen van de FOD Justitie, heeft het in zijn bijdrage vooral over de medico-psychosociale aanwezigheid in en rond de gevangenis, waarbij hij achtereenvolgens het expertiseluik, en de opdrachten en methodologie van de psychosociale dienst behandelt.

Hij wijst hierbij o.a. op de verschillende opdrachten binnen het gevangeniswezen voor de FOD Justitie, en de zorg voor de gedetineerden die sinds de staats hervormingen van 1980 en 1988 tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen behoort.

In zijn bijdrage doet Vandenbroucke enkele opmerkelijke uitspraken, heeft hij het over het toenomen belang van risicotaxatie in functie van voorwaardelijke invrijheidstelling, en plaatst hij kritische kanttekeningen bij een aantal recente ontwikkelingen in het strafrechtelijke domein.

Herstelgericht groepsoverleg. Nieuwe wegen in de aanpak van jeugddelinquentie en tuchtproblemen.

Auteurs: Lode Walgrave⁵ en Nicole Vettenburg⁶ (red.)

Gepubliceerd door Uitgeverij Lannoo groep (www.lannoo.com)

Isbn: 978-90-209-6653-4 · 2006 · 132 p. · €18.95

Dit boek bundelt de (onderzoeks)ervaringen die werden opgedaan tijdens het ontwikkelen van twee vormen van herstelgericht groepsoverleg (hergo), de ene in de context van justitie (Prof. Lode Walgrave en Inge Vanfraechem) en de andere in de context van het onderwijs (Prof. Nicole Vettenburg en Dieter Burssens).

Het boek begint met een theoretische situering van het herstelrecht en een beschrijving van de voorlopers van hergo. Nadien worden de beide projecten verder toegelicht. We krijgen een beeld van het concrete verloop van de twee vormen van herstelgericht groepsoverleg en een overzicht van de onderzoeksresultaten met daaraan gekoppeld een schets van de mogelijke toekomstige ontwikkelingen van het herstelrecht en het herstelgericht groepsoverleg.

In het eerste hoofdstuk geeft Lode Walgrave op een bevattelijke en heldere wijze de theoretische en filosofische basis van het herstelrecht weer. We vinden hierin de diverse opvattingen over het herstelrecht terug. Nadien volgt een korte beschrijving van de verschillende praktijken die onder de noemer "herstelrecht" kunnen worden gevat zoals slachtofferopvang, slachtofferdaderbemiddeling, gemeenschapsdienst en in mindere mate de leerprojecten. Tenslotte verduidelijkt hij het begrip herstelrecht door het te plaatsen naast het strafrecht en het beschermingsrecht. Ook dit gebeurt in een zeer heldere stijl. Soms gaat dit streven naar duidelijkheid echter voorbij aan de complexiteit.

Walgrave sluit dit hoofdstuk af met de uitdijning van het herstelrecht naar andere levensdomeinen dan de aanpak van criminaliteit. Dit brengt ons bij de hergo op school.

In het tweede hoofdstuk gaan Inge Vanfraechem en Lode Walgrave terug naar de voorlopers van hergo, met name de family group conferences in Nieuw-Zeeland en conferencing in Australië. De eerste methodiek vormde het voorbeeld voor hergo na een delict en de Australische vorm werd de basis voor de methodiek van hergo op school.

Wie interesse heeft voor de methodische verschillen tussen de diverse modellen van groepsconferencing vindt hier wat hij zoekt.

In het derde en vierde hoofdstuk wordt uitgebreid stil gestaan bij de beschrijving van enerzijds de hergo voor ernstige jeugddelinquentie en anderzijds de hergo op school. Beide hoofdstukken volgen hetzelfde stramien. De opzet van het pilootproject wordt beschreven. Er volgt een praktijkvoorbeeld. Het concrete verloop van een hergo wordt geschetst en de onderzoeksresultaten worden toegelicht.

In het hoofdstuk over Hergo op school wordt de onderwijscontext beschreven met het eigen sanctioneringssysteem. De specificiteit en meerwaarde van de hergo als reactie op normovertredend gedrag wordt toegelicht naast het risico dat binnen de onderwijslogica de pedagogische doelstelling voorrang krijgt op de herstelrechtelijke finaliteit.

Deze twee hoofdstukken zijn zeer interessant voor al wie rechtstreeks betrokken is bij de uitvoering van een hergo. Je krijgt een zeer concreet beeld van hoe een hergo precies verloopt, ondermeer aan de hand van een praktijkvoorbeeld met op het einde nog enkele methodische aandachtspunten.

Deze methodische aandachtspunten vinden we ook terug in het laatste hoofdstuk waar nog verder gereflecteerd wordt over de toekomstige ontwikkelingen van herstelrecht en herstelgericht groepsoverleg. Beide methodieken worden meer expliciet met elkaar vergeleken en beoordeeld op hun verdiensten. Er wordt stil gestaan bij enkele conceptuele problemen zoals de spanning tussen het proportionaliteitsbeginsel en de gerichtheid op herstel van de schade en het reeds vernoemde probleem om ook het herstel van de schade aan de gemeenschap voldoende aan bod te laten komen in de hergo. Deze kwesties worden echter niet verder uitgewerkt.

Daarnaast doet men een poging om de terminologie uit te zuiveren. Hergo mag alleen als term gebruikt worden indien het overleg ook expliciet gericht is op het herstel van de schade en niet voor het weliswaar participatieve maar vooral hulpverlenende groepsgebesprek. Ook het onderscheid met bemiddeling wordt verduidelijkt.

Naar mijn mening is het jammer dat eenzelfde term hergo voor deze twee verschillende methodieken in twee zeer verschillende contexten wordt gebruikt. Dit vormt meteen ook mijn belangrijkste persoonlijke bedenking bij het opzet van dit boek. Hoewel het zeker juist is dat beide methodieken herstelgericht zijn, is de context dusdanig verschillend dat het om een ander gebeuren gaat. Eenzelfde term voor deze beide vormen van groepsoverleg draagt mijns inziens niet bij tot een opheldering van de conceptuele verwarring die heerst rond herstelrecht en haar methodieken.

Bovendien wordt in de titel de hergo voorgesteld als "nieuwe wegen in de aanpak voor jeugdde-

linquentie en tuchtproblemen". Dit verhoogt mijns inziens de verwarring over wat nu de kern is van de herstelrechtelijke aanpak. Wordt hergo nu ook voor tuchtproblemen gebruikt? Gelukkig blijkt uit de lectuur van dit boek dat de term "tuchtproblemen" eerder een weerspiegeling is van het schoolse denken over gedragsproblemen dan wel een criterium voor het organiseren van een hergo op school. Zowel in de justitiële context als in de onderwijsomgeving is het uitgangspunt dat gedrag verkeerd is omdat het schade veroorzaakt bij de mensen uit de omgeving en bij zichzelf en is het in de eerste plaats de bedoeling om kansen te creëren om iets goed te maken en niet om de jongere tot inkeer te brengen.

Toch werd ik doorheen de lectuur van dit boek ook verrast door een aantal niet verwachte gelijkenissen tussen beide vormen van herstelgericht groepsoverleg en dit is dan ook één van de verdiensten van dit boek. Door deze methodieken te plaatsen binnen eenzelfde herstelrechtelijk kader wordt duidelijk dat bepaalde problemen niet eigen zijn aan een bepaalde methodiek of aan de context waarin ze wordt gebruikt. Zo is er bijvoorbeeld de vaststelling dat het thema rond "herstel aan de samenleving" soms moeilijk te concretiseren is en dat het resultaat van hergo daardoor soms als soft wordt beoordeeld. Dit vinden we terug zowel in de schoolcontext als binnen justitie. De verticale structuur van het schoolsysteem en van het gerechtelijk systeem zet aan tot het zoeken naar vormen van participatie bij normovertredend gedrag. Welke voorwaarden moeten vervuld zijn om jongeren binnen een dergelijke structuur kansen te geven om verantwoordelijkheid op te nemen? Hoe kan men ervoor zorgen om niet te dadergericht/leerlinggericht te werken en voldoende oog te hebben voor het standpunt van de slachtoffers en van de ruimere (school) gemeenschap? Ideeën die werden ontwikkeld in een justitieel kader kunnen ook inspirerend zijn binnen een schoolcontext.

Mijn besluit: dit boek geeft een goed inzicht in de achtergronden van een hergo en in de wijze waarop hergo's concreet worden georganiseerd binnen het onderwijs en binnen justitie. Praktijkwerkers die op zoek zijn naar een constructieve reactie op schade verwekkende conflicten, vinden hier zeker een aantal tips en houvasten. Het boek heeft niet de pretentie ook vernieuwend te zijn op het theoretische niveau maar licht wel op een zeer leesbare manier de theoretische en filosofische onderbouw van hergo toe.

Voetnoten:

¹ Lode Walgrave is bijzonder emeritus professor Criminologie aan de K.U.Leuven.

² Dirk Dufraing (dirk.dufraing@suggnome.be) is bemiddelaar op de bemiddelingsdienst Turnhout en zet het eerste boek 'Seksuele, geweld- en levensdelicten. Psychopathologie van daders' in de kijker.

³ Lieve Balcaen (lieve.balcaen@osbj.be) is medewerker Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (OSBJ) en zet het boek 'Herstelgericht groepsoverleg. Nieuwe wegen in de aanpak van jeugddelinquentie en tuchtproblemen in de kijker.

⁴ Frederic Declercq is doctor in de klinische psychologie, psychoanalyticus, gerechtsdeskundige en eveneens werkzaam in de vakgroep Psychoanalyse en Raadplegingspsychologie van de Universiteit Gent, waar hij wetenschappelijk onderzoek verricht en bijdraagt aan het onderwijs in de masteropleidingen Psychologie en Criminologie. Hij is ook docent binnen de interuniversitaire postacademische vorming Forensische Psychiatrie en Psychologie.

⁵ Lode Walgrave is bijzonder emeritus professor Criminologie aan de K.U.Leuven.

⁶ Nicole Vettenburg is onderzoeker in de vakgroep Sociale Agogiek van de Universiteit van Gent.

Agenda

VOOR SLACHTOFFER-DADERBEMIDDELAARS:

De werkgroep vorming nodigt bemiddelaars uit op volgende vormingsdagen:

1. Rollenspelen bemiddelingsmethodiek

Het recept is intussen gekend:

- Je brengt zelf een aantal casussen mee waar je wat mee vast zat (is echt een must).
- Je kunt deze dan laten spelen door anderen, zelf een rol opnemen, feedback krijgen en gecoacht worden.
- We leren van elkaar als mens en als bemiddelaar.
- Zowel beginnende als ervaren bemiddelaars zijn welkom!
- De werkgroep 'vorming' van Suggnomè bereidt deze dagen voor en biedt u gedegen coachen – collega bemiddelaars die deze dag zullen begeleiden.
- We gaan op een veilige manier samenwerken in kleine groepjes, met liefst een zo heterogeen mogelijke samenstelling.

In principe kan elke slachtoffer-daderbemiddelaar deelnemen. We passen het aantal coachen aan aan het aantal deelnemers. Stagiaires kunnen deelnemen indien ook hun stagebegeleider deelneemt.

Plaats en tijdstip : Romaanse poort, Brusselsestraat 63 te Leuven van 9.00 tot 16.30 u. (wordt nog bevestigd)

Kostprijs : 5 euro mee te brengen op de dag zelf.

Inschrijven: Ten laatste op 3 oktober (zodat we voldoende tijd hebben om het aantal coachen aan te passen aan het aantal deelnemers). Na 3 oktober kan je je nog inschrijven voor zover er nog plaats is.

Bemiddelaars minder- en meerderjarigen bij kwinten.wouters@suggnome.be

Justitieassistenten BIS bij nina.grison@just.fgov.be (met vermelding van jaren anciënniteit)

Wegbeschrijving voor de Romaanse poort.

Er is geen parking, auto parkeren moet op straat, tegen betaling en slechts voor twee uur.

Wandelafstand van het station van Leuven : ongeveer 15 minuten.

Neem de winkel-hoofdstraat recht tegenover het station (Bondgenotenlaan), en loop die helemaal af. Op einde steek je best langs de linkerkant het Fochplein over, passeer je langs links de Kerk (voetgangerspleintje, langs stadhuis), en loop je rechtdoor de Brusselsestraat in (begin is enkel wandelstraat). NIET de straat direct na het stadhuis (= Naamsestraat), NIET straatje naar de Oude markt (hoewel het daar wel leuk vertoeven is), wel volgende straat.

Daar vind je de Romaanse poort op je linkerkant (onder ornament/brug lopen over binnenkoer achteraan rechts is de ingang).

Broodjes zijn verkrijgbaar in de buurt.

2. Verdiepingsdag: Bemiddelen in dossiers van seksuele delicten

Noteer alvast in je agenda (uitnodiging met concrete info volgt nog)!

Op 4 november gaat Jürgen Peeters (De Onderstroom) opnieuw gedurende één dag met ons aan de slag, en werken we in de diepte verder op de theorie zoals gedoceerd op zijn vorige vormingsdagen. We gaan aan de hand van praktijkvoorbeelden verder op zoek naar mogelijkheden en moeilijkheden in het bemiddelen bij seksuele delicten.

3. Tweedaagse “ het gezamenlijk gesprek tussen slachtoffer en dader”

Het recept:

- Kennisoverdracht, reflectie en inoefenen van vaardigheden m.b.t.:
 - het aanbrengen van een gezamenlijk gesprek
 - het voorbereiden van een gezamenlijk gesprek
 - het verloop van een gezamenlijk gesprek
 - de afronding van een gezamenlijk gesprek met nazorg
- de werkgroep Vorming bereidt deze dagen voor en biedt u gedegen coachen – collega bemiddelaars die deze dagen zullen begeleiden;
- 2-daagse om tot diepgang rond de materie te kunnen komen en de informele contacten te onderhouden. Overnachting wordt verwacht en zal opgewarmd worden met een gezellig kampvuur;
- zowel beginnende als ervaren bemiddelaars zijn welkom!

Verdeelsleutel: Maximum 24 deelnemers: 10 HB-, 7 HB+, 6 BIS en 1 SB

Plaats: De Kluis, Kluis 1, 3051 Sint-Joris-Weert

Tijdstip: 20 november:

- 9u: kunnen we je oppikken aan het station Leuven
 - 9u30: welkom + koffie in de Kluis
 - 18u: einde werkdag, begin gezellige avond
- 21 november:
- 8u – 9u30: ontbijt
 - 16u: einde werkdag
 - 17u: kunnen we je afzetten aan het station Leuven

Kostprijs: overnachting + maaltijden + cursus = €50

Inschrijven: Ten laatste op 10 oktober 2008

Bemiddelaars minder- en meerderjarigen bij kwinten.wouters@suggnome.be 016/22.63.88

Justitieassistenten BIS bij nina.gryson@just.fgov.be (met vermelding van jaren anciënniteit)

Verdere praktische afspraken (wegbeschrijving, oppikken station, mee te nemen,...)

Mail volgt na je inschrijving!

!!!Goed Nieuws!!!

Vzw Suggnomè - Forum voor Herstelrecht en Bemiddeling is door de overheid erkend als organisatie die FISCALE ATTESTEN mag afleveren aan alle personen of organisaties die op jaarbasis 30 euro als gift aan de organisatie schenken.

Concreet betekent dit dat al wie, over een kalenderjaar gespreid, minimaal 30 euro stort op ons rekeningnummer: **736-0001066-63**, een fiscaal attest ontvangt dat kan gebruikt worden om belastingvermindering te krijgen.

Even alles op een rijtje: (bron: <http://www.vef-aerf.be>)

1. Wat is een fiscaal attest?

Een fiscaal attest is een kwijtschrift voor giften van minstens 30 Euro die de schenker van zijn totale belastbare netto-inkomen kan aftrekken.

2. Wat is het minimumbedrag waarvoor ik een fiscaal attest kan ontvangen?

Als u, over het hele jaar, minstens 30 euro gegeven heeft aan dezelfde erkende instelling heeft u recht op een fiscaal attest.

3. Wat is het voordeel van een fiscaal attest?

Met een fiscaal attest kunt u het bedrag van uw gift aftrekken van uw totale belastbare netto-inkomen.

4. Wat moet ik doen met ontvangen fiscale attesten?

De originele fiscale attesten die u ontvangt moet u bij uw belastingaangifte voegen. U kunt zelf een kopie ervan bijhouden maar de belastingdienst aanvaardt bij de aangifte enkel originelen.

5. Wanneer ontvang ik mijn attest?

Het attest wordt altijd in het jaar NA de gift opgestuurd, in de periode juist voor dat u uw belastingaangifte in de brievenbus krijgt. Dan wordt er namelijk gevraagd naar uw uitgaven in het bewuste jaar.

6. Wie krijgt er een fiscaal attest?

Het fiscaal attest wordt door de erkende instelling opgestuurd naar het postadres van degene die de gift gedaan heeft.

Twijfel dus niet en steun onze organisatie!
Stort (minimaal) 30 euro op 736-0001066-63 met vermelding van je naam en “gift: fiscaal attest”.

SAMENSPRAAK

19 september 2008

! Bemiddelingsdienst Arrondissement BRUSSEL !

! Sergeant De Bruynestraat 78 !

! 1070 Anderlecht !

(op 5 minuten wandelen van het Zuidstation)

**'Bemiddelen met daders met een psychische ziekte:
Gewoon doen?!'**

14.00u Inleiding door mevrouw Kris Stas (docent Karel De Grote Hogeschool Antwerpen, stafmedewerker Steunpunt Algemeen Welzijnswerk) , dokter Rudy Verelst (stafgeneesheer Forensische Psychiatrie UPC Sint Camillus Bierbeek) en Walter Van Steenbrugge (Advocaat)

15.00u Debat

16.30u Einde

Inschrijven kan via mail op info@suggnome.be of telefonisch op het nummer **016 22 63 88**.

Er is geen mogelijkheid tot het verkrijgen van broodjes.

Voor bijkomende inlichtingen kan u terecht bij Noëlla Verreth op het secretariaat van Suggnomè.

INHOUD

Met de steun van:

FOD Justitie

Vlaamse Gemeenschap

Redactioneel <i>An MARCHAL</i>	2
Bemiddelen tussen daders met ernstige persoonlijkheidsstoornissen en hun slachtoffers <i>Petra SAMPERS, Dominique BATAILLIE, Dirk DUFRAING en An MARCHAL</i>	4
Heeft herstelbemiddeling als proces psychodiagnostiek nodig? Kan herstelbemiddeling als proces psychodiagnostiek verdragen? ... <i>Stef DECOENE</i>	11
Bemiddelen met geïnterneerden bekeken vanuit het oogpunt van een voorzitter van een CBM <i>Interview met Henri HEIMANS, voorzitter CBM te Gent</i> <i>Nele DEVARREWAERE</i>	14
Nieuws uit de sector	21
Nieuws uit Europa	22
Nieuwe publicaties en publicaties in de kijker <i>Martin DE LOOSE, Dirk DUFRAING en Lieve BALCAEN</i>	26
Agenda	31
Uitnodiging samenspraak	35

25 augustus 2008

V.U.: Marianne Regelbrugge

Maria Theresiastraat 114

3000 LEUVEN

Tel: 016/ 22 63 88

Fax: 016/ 22 74 82

Bank: 736-0001066-63

E-mail: info@suggnome.be

Website: www.suggnome.be

